

Přítomnost

24
nezávislý
týdeňník

ROČNÍK XV

V PRAZE 15. ČERVNA 1938

ZA KČ 2.—

Slovensko - země mezi kříži

K. SYNEK

Rozhovory s Američanem

VILÉM ŠTEFAN

Politické pozadí sokolských sletů

KAREL NEDVĚD

Fysiologie plynových masek

ZD. WATTERSONOVÁ

Amerika bez izolace

J. KOUDELKA

Ještě se hledají lidé pro propagandu

E. KONRÁD

O naší nesmiřitelnosti — Celková bilance obecních voleb
Utiskovaní Němci — Neutralisace Československa — Středoškoláci
Jsou německy mluvící Švýcaři Němci? — Sbírký a sbírky

Kdo chce

psací stroj **Portable (kufříkový)?**

Za velmi výhodných podmínek prodáme několik tovarně nových strojů Portable s úplnou písemnou zárukou.

Generální zastoupení psacích strojů
PRAHA XII., Přemyslovská 26.

Změna programu **pro Vaše letní večery**

Měli jsme potěšení uvítat v našich lodních restauracích a v miniaturních lodních barech již mnoho dam a pánů dobré pražské společnosti. Bude nám ctí, přijdete-li také. Tato příjemná změna přinese Vám nové zajímavé pořátky. Máme pro Vás pohodlné posezení, gourmandskou kuchyni, speciální nápoje, svěží hudbu, taneční parket. — Můžete přijít již v 8 hodin. S vozem lze parkovat přímo u lodi.

ZAVADILŮV lodní restaurant
na lodích Dr. Edvard Beneš a Antonín Švehla na Palackého nábřeží, u Jiráskova mostu.

nové knihy

**politické
hospodářské
sociologické
vědy právní
a státní**

- Leninismus sv. VI. **Národnostní a koloniální otázka**. 21,5 × 13,5 cm, 247 str. Kč 20,—
- SNOW E., **Rudá hvězda nad Čínou**. Překlad P. Schwarkopfa. 34 × 16 cm, 348 str. Brož. Kč 50,—
Váz. Kč 62,—
- FISH ARMSTRONG Hamilton, **My nebo oni**. Spor dvou světů. 19 × 12 cm, 98 str. Brož. Kč 9,—
- KALLAB JUDr. Jar. a HERRNRITT Vilém, **Dodatky k trestním zákonům a k trestnímu řádu**. 17,5 × 11,5 cm, 907 str. Váz. Kč 120,—
- KORČÁK Jar., **Geopolitické základy Československa. Jeho kmenové oblasti**. 20 × 13,5 cm, 169 str. Brož. Kč 19,—
- 20 let československé armády v osvobozeném státě 1918—1938**. Vydáno za spolupráce min. nár. obrany a péči Památníku osvobození. Vojenského ústavu vědeckého a Svazu čsl. důstojnictva. 31 × 22,5 cm, 234 str. textu a 72 celostr. vyobrazení. Váz. Kč 180,—
- Co dále k oživení čs. hospodářství?** Další návrhy strany sociálně demokratické v zápasu za hospodářské oživení. 20 × 14 cm, 77 str. Brož. Kč 5,—
- ARON RAYMOND, **Introduction à la philosophie de l'Histoire. Essai sur les limites de l'objectivité historique**. 32,5 × 14 cm, 360 str. Brož. Kč 55,—
- Lettres de Cambetta. 1868—1882**. 21 × 13 cm, 336 str. Brož. Kč 50,—
- MOULTON Harold G., **Hausse des salaires ou baisse des prix? Comment développer le pouvoir d'achat national**. 23 × 14 cm, 266 str. Brož. Kč 36,—
- Chronologie économique internationale. 1937**. 24,5 × 16 cm, 441 str. Brož. Kč 25,—
- SCHACHER GERHARD, Dr., **Germany pushes South-East** 19 × 12 cm, str. 256 Váz. Kč 60,—
- WILSON HUGH, **The Education of a Diplomat**. 21,5 × 14 cm, 224 str. Váz. Kč 100,—
- LEIBROCK OTTO, FR., Dr., **Bulgarien gestern und heute**. 21 × 15 cm, 175 str. Kart. Kč 67,50
- STURZENEGGER KARL, **Humanität und Staatsidee**. 23 × 16 cm, 120 str. Váz. Kč 33,75

F. TOPIČ, knihkupectví, Praha I., Národní 11

Doták také Fr. Borový, akad. knihkupectvo, Bratislava, Dunajská 21

LIDOVÉ NOVINY; obdržíte v cizině v těchto zemích a městech:

AMERIKA: New York
ARGENTINA: Buenos Aires
BULHARSKO: Lom - Sofia - Varna
ESTONSKO: Tallin
FRANCIE: Beaulieu - Cannes - Juan les Pins - Menton - Monaco - Marseille - Nice - Paris
HOLANDSKO: Amsterdam
ITALIE: Abbazia - Allasio - Bologna - Bolzano - Bordighera - Fiume - Gorizia - Grado - Merano - Milano -

Neapoli - Rimini - Garda - Roma - Sanremo - Taormina - Termini
Roma - Torino - Trieste - Venezia - Ventimiglia - Verona
JUGOSLAVIE: Beograd - Crikvenica - Dubrovnik - Hercegnovi - Hvar - Ljubljana - Lopud - Makarska - Maribor - Novi Sad - Osijek - Rab - Sarajevo - Skoplje - Split - Subotica - Sušak - Zagreb
LITVA: Kaunas
LOTYŠSKO: Riga

N Ě M E C K O: Bayreuth - Berlin - Breslau - Dresden - Innsbruck - Klagenfurt - Pörtlach - Ratibor - Salzburg - Velden - Wien
PALESTINA: Tel-Aviv
POLSKO: Krakov - Katovice - Rzeszów
RUMUNSKO: Bucuresti - Carmen-Syva - Constanca
ŘECKO: Athens
ŠVÝCARSKO: Adelboden - Arosa - Baden - Buchs - Davos - Chur - Lausanne - St. Gallen - St. Moritz - Wengen - Winterthur

OBSAH 23. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: Obrana proti německé metodě. — PAVEL VILEMSKÝ: Kdo má dělati naši propagandu? — JIŘÍ ALTER: Byla dříve práce nebo věda? — ARTUR KOESTLER: Španělská závěť. — B. PALKOVSKÝ: Andrej Hlinka se zříká křesťanství. — VILÉM ŠTEFAN: 60 let české sociální demokracie. — Dohoda, ale jen Pittsburská. — Proč nastalo v Rakousku vystřízlivění? — Jak myslí konservativní Angličan. — O krásě slova. — Panašování se neosvědčilo. — Auguři se usmívají... — Naše propaganda mezi přáteli. — Panu censorovi. — Dopravní cesta našeho průmyslu.

Přítomnost

řídí **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE I., NÁRODNÍ TRÍDA 11

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevýžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.—. Pour la France et ses Colonies Frs 2.50. Dohledáací pošt. úřad Praha 25. • Odpovědný redaktor Zdeněk Richter.

TISKEM KNIHTISKÁRNÝ O R B I S, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA Č. 62

Slovensko — země mezi kříži

Podél bratislavského nábřeží pluje po Dunaji německá motorová loď s velkým hákovým křížem v červeném poli. Několik kilometrů za protějším břehem začíná již někdejší Rakousko — dnes Třetí říše hákového kříže. Od Bratislavy se hranice sklání k jihu a protíná širokou rovinu, ztrácející se v dále, která je již pod vládou a ochranou maďarské koruny Sv. Štěpána s nakloněným křížem. Na obou stranách — u nás i v Maďarsku — vlní se nepřehledné lány obilí. Tak to jde až někam k Čopu, kde se obrací hranice Slovenska k severu, na východě běží podle Podkarpatské Rusi a u výběžků Poloninských Karpat začíná se stýkat s třetím sousedem, který nikdy neopomene připomenout, že je pod ochranou katolického kříže, poněvadž Polsko si dává rádo titul nekatoličtější země na světě. Uvnitř těchto hranic leží země, o níž se teď tolik hovoří, země, obklopená režimy tří křížů, které na ni vrhají menší nebo větší stín.

Tato země má teď trochu zvýšenou teplotu, žije tábory, schůzemi, manifestacemi, rozčiluje se a volí, mluví o autonomii a pittsburské dohodě, je polepena výzvami a plakáty, hádá se. Na ulicích měst chodí lidé s nejrůznějšími stužkami a odznaky v dírci kabátu. Hlavní starost je ovšem tábor starého Andreje Hlinky, muže, který si zachoval výborný psychologický čich a dovede se svými stoupenci zacházet. Jako na každém kroku v dnešních dnech, i tady se shledáváme s výtečně propracovanou a obratnou stranicou propagandou. Hlinka ví na příklad, že jeho přívrženci jsou vesměs věřící katolíci a proto si vždycky najde způsob, jak je zavázati přísahami. Podivným a pochmurným chórem odpovídají lidé na jeho schůzích na řečnickou výzvu: Přísahaj, lide slovenský! .. Přísaháme! Kdo zná slovenského rolníka, ví, že slovo „přísahám“ je pro něj závazné.

Propaganda a šepťáčka.

Ano, Slovensko je rozvášněné, rozbouřené a politické napětí se přenáší z Bratislavy a menších měst až do zapadlých vesnic. Přetíná a přetrhává společenské, příbuzenské i přátelské styky. Uvádím aspoň dva význačné případy: Jedním z nejvášnivějších lidí, kteří vedou tiskovou obranu proti nové linii ľudové strany je šéfredaktor „Slovenského deníku“ K. Hušek, tentýž Hušek, jehož bratr je hlavní osobou ľudácké agitace s americkou delegací, která přivezla originál pittsburské dohody. Nebo: legionářský spisovatel Tajovský se děsí nové orientace ľudové strany, ale jeho bratr vede kandidátku Hlinkovy strany v obci, kde je děkanem. Lidé, kteří ještě nedávno seděli v přátelském rozhovoru, dívají se dnes na sebe nevráživě a mají-li se potkat, raději se sobě vyhnu. Napsal-li Sidorův „Slovák“ před časem, že je propaganda slovo, s nímž se bude muset Slovensko seznámit — pak se mu to podařilo. Viděli jste už nové prapory ľudové strany? Představte si modrý prapor s bílým kruhem, v něm dvojité červené kříž, ale už bez

tří pradávnych slovenských vrchů. Ve všech městech a obcích, kde se nyní volilo, objevil se ľudácký tisk se stereotypním voláním: „Čechy Čechom, Slovensko Slovákom, Palestínu židákom!“ Ulicemi procházejí kolony s volebními standartami a na letáčích a nálepkách jsou všude veršovaná volební hesla. Aspoň jedno na ukázkou: „Naše heslo je tu desať, budeme ich ostro kresat!“ O koho budeme ostro kresat a česať, čitateľ uhádne. Židy? Čechy? Spíše ještě Čechy, protože proti nim je soustředěna vášnivější agitace, a jeden z členů Hlinkova štábu mi nepokrytě řekl: „Se židy si již poradíme, ti jsou ostatně na Slovensku od nepaměti, ale Čechy tady nechceme!“

Autonomistická propaganda nasadila nyní vyhrůžný tón a zřejmě si přeje vyvolat paniku. Po nedělní manifestaci Hlinkovy strany a po pondělním projevu, na němž mluvil ministerský předseda Hodža, končil úvodník hlavního ľudáckého listu větami: „Viacej teda nemáme čo hovoriť. Ak chcete boj, budete ho mať!“ Někteří úředníci podlehlí již této psychosé, a vyšší funkcionář politické správy na středním Slovensku ptal se mne nedočkavě: „Kdy nás už vláda odtud odvolá?“

Před obchody nestojí sice ještě hlídka, zapisující každého, kdo by kupoval u Čecha nebo u žida, ale bratislavští klenotníci neměli dosud nikdy tak skvělé obchody, jako od dne anšlusu, protože se lidé snaží uložit peníze ve špercích. Naopak mi jeden z bratislavských stavitelů vyprávěl, že bylo v posledních týdnech jenom v hlavním městě odvoláno 70 velkých a menších stavebních zakázek. U nás sice rasové zákony neplatí, ale v Bratislavě se o nich mluví na každém kroku a hodní „prešpuráci“, nakažení vídeňskou bodrostí, uvažují zlostně, kde jim zemřela babička. Na bratislavské universitě se už také přihodilo, že byli židovští studenti vykazováni ľudáckými akademiky z přednášek. Starší Slováci — třeba i ľudáci — potřásají starostlivě hlavou, ale akademická mládež propadla této propagandě skoro naprosto. „Čo chcete?“ říká mi mladý student práv z katolického internátu Svoradova — a Svoradov dodává pohotově jádro všech ľudáckých manifestací — „my už nie sme strana, my sme hnutie. Na Slovensku chceme byť páni!“ V tom slově „pán“ je důležitý psychologický moment, jeho smysl není tentýž, jako v Čechách. Pan X. Y. je v Praze jeden ze statisíců občanů, ale na Slovensku znamená slovo „pán“ něco víc, je to už výraz pro člověka, který se dostal výš, je povolán být nad lidem a zbavil se již úrovně vrstvy, z níž pochází. Díváte-li se na ľudácké akademiky, na jejich šaty a držení těla, na pohyby a gesta, posloucháte-li jejich slova, pak zpozorujete, jak nedočkavě touží, aby byli „pány“ a jak se za svůj lidový původ trochu stydí. Domnívám se, že mezi Slováky, kteří vystudovali v pražském ovzduší, a těmito bratislavskými akademiky, zůstane navždy určitý rozdíl, který je už dnes zřejmý. Pražští budou prostší, přístupnější, reálnější a chcete-li, demokratičtější — tito budou studení a příliš sebevědomí, budou se tvářit důležitě a shlížet s vysoka. Sidorův kurs jim také

pochlebuje, jak jen může, využíváje ovšem náležitě náboženských momentů: místa prý obsadili evangelíci na úkor katolíků a Slovensko je přece — katolická země.

Na plakátech a předvolebních dokumentech je opsána henleinovská propaganda do nejmenších podrobností. „Jeden národ — jedna vůle — jeden cíl!“ hlásá volební provolání sjednocené maďarské strany, které sousedí s výrazným plakátem karpato-německé strany Konráda Henleina. Na schůzi mluví před 2000 lidmi jeden z vedoucích maďarské opozice: „Krev tihne ke krvi a prolitá krev volá po krvi!“ Mladí lidé reagují nadšeně, tleskají a vyskakují s míst. V agitační horečce padají takové výroky velmi často a ukáže-li se, že některý výraz zašel příliš daleko, nevádí: v novinách se ocitne interview a věc je odbyta. Dementi je vůbec oblíbený způsob „totalitní“ propagandy: dnes se něco řeklo a zítra se to beze všeho odvolá, mělo to prý jiný smysl a nebylo to správně chápáno. Skoro by mohly vycházet noviny, které by neobsahovaly nic jiného, než interviewy, tiskové opravy, dementi.

Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá. Proti kopii „totalitní“ propagandy je ozvěna na Slovensku velmi ostrá a vášnivá, nepracuje v rukavičkách a nepoleká se silnějším výrazem. „Sidora do Dunaja!“ volala skupina protivníků po nedělním sjezdu ľudové strany. Na ulicích a v hospodách, ve vlaku a v kavárnách, potkáváte lidi, na klopě kabátu mají malou trikoloru a pod ní nápis: „Nedáme sa.“ (Ale často mají tyto trikolorky jenom český nápis „Nedáme se“ a to je potom chyba. Ludácký akademik mi ukazoval posměšně muže s takovou stužkou a pravil: „Vidíte, to je český úředník a oni Češi sa nám nedávají. Tak to máte všade. Naši páni profesori prednášajú i dnes česky a prečo by mali hovoriť po slovensky, keď sme predsa Čechoslováci!“)

Slovo „zrádce“ je tu časté, a nebýt rozvážlivějších politických funkcionářů, docházelo by snadno k srážkám. Ostatně: několik takových případů se již vyskytlo — naposled v Komárně. Při slovenském nebo maďarském temperamentu mohla by mít i menší srážka těžké následky.

Slovensko se v posledních dnech už také seznámilo se zvláštním druhem propagandy, které se v Čechách říká šeptaná a tady na Slovensku stručněji: „šepťacka“ nebo „šu - šu“. V maďarských krajích — hlavně v pohraničí — vyskytla se již dříve, tam byly iredentistické tendence vždycky častější a výraznější. Bůh ví, kolikrát už mělo přijít maďarské vojsko a zabrat „odtržené území“. Taková šeptaná propaganda podryvala maďarské oblasti hromadně ve dnech anšlusu. Slovensko ji do nedávna neznalo, ale teď se tu zachytila. Tolik je jisto: mnozí ľudáčti politikové mluví jinak veřejně a jinak v užším kruhu, na příklad na členských schůzích akademické mládeže. Studenti to pak roznášejí z měst do vesnic, dovídají se o tom lidé, kteří přivážejí do měst zeleninu a drůbež nebo přicházejí nakupovat a vyřídít si všelijaké úřední věci. Když se na ministerstvo zahraničí dostavil před několika týdny anglický vyslanec, začala šeptaná propaganda tvrdit, že anglická vláda žádá ultimativně, aby se hned „udělala“ autonomie. Když přijížděla americká delegace Slovenské ligy, dovídaly se vesnice, že autonomie bude a nedají-li ji Češi, dá ji určitě Polsko, které se prý spokojí pouhou personální unií. (A řeklo se ovšem: ve Varšavě při-

jali Sidora a s pražskými zástupci ani nejednali.)

Rychlost, záměrnost a přizpůsobení šeptaných hesel okamžité situaci svědčí, že má tato propaganda určité středisko a pracuje se značnými prostředky. A při tom má zde snazší práci než jinde. Tiskem se jí dobře čelit nedá, protože tisk je na Slovensku mnohem méně rozšířený, poslouchání rozhlasu je také mnohem méně obvyklé a mimo to se ľudová strana opírá o vliv a autoritu zpolitizovaných far, o množství učitelů v církevních školách a konečně i o mnoho úředníků ve všech odvětvích veřejné — hlavně městské — správy. V Čechách si málokdo dovede představit, jakou úlohu hrají na Slovensku kazatelny a kolik již bylo trestních řízení podle zákona na ochranu republiky proti kněžím, hlásajícím místo slova božího slova běžné politické agitace.

Jak urputný je také zápas mezi kněžními navzájem, dokazuje průběh posledních bratislavských manifestací: v neděli začínal sjezd ľudové strany polní a v pondělí měla stejný začátek i manifestace koaličních stran. Jenže: o dr. Okánikovi, který celebrou polní mši v pondělí, mluví se v hlinkovském tisku, jako by se byl dopustil kacířství. Nebo jiný doklad: v pohronské vesnici byly dosud při volbách vždycky dvě kandidátky: ľudová a agrární. Volební boj býval obvyklý, jedna schůze ľudové strany a jedna schůze agrární strany, pak sousedé hospodařili, jak uměli. Před dvěma lety přišel do vesnice mladý kněz, vychovaný již novou ideologií. Dnes je vesnice jenom ľudácká, agrární stoupenec se museli vzdát po dobrém nebo po zlém. Není třeba velké fantazie, abychom pochopili, jak působí zpolitizovaná kazatelna proti lidem, kteří jsou stoupenec jiných stran. A to nejsou jen jednotliví kněží: zpolitizované fary představují velký aparát, politicky obratný, vybavený církevní mocí a autoritou, chráněný zdmi kostelů a disponující také značnými hmotnými prostředky. (Rozhodující slovo ve vesnických úřevových družstvech a konsumech mají přechoasto správci far, ke každé faře patří pozemky, které se obyčejně pronajímají, v úvahu padají také církevní poplatky a církevní škola není bez vlivu atd.).

Zápas s takovou propagandou není snadný, a ľudová strana to dobře ví. Stěžoval-li si Andrej Hlinka na nenávisť mezi kněžstvem, bylo by třeba ještě zjistit, na koho padá odpovědnost. V církevním jazyku říká se knězi jeho typu „sacerdos turbulentus“ a církev se nemůže z něho radovat. Na přílišnou a přepjatou účast kněží v světském politickém víru církev doplatí — teď nebo později. V historických zemích to již pochopila, na Slovensku je i v tomto směru var a kvas.

Konfrontované rozhovory.

Mluvíte-li s deseti lidmi, najděte si dalších deset, kteří by vám informace a vylíčení věci potvrdili, vysvětlili nebo vyvrátili. Použili jsme této metody v každém případě, pozorujice společenský žebřík příčku po příčce. Začali jsme tam, kde je nejslabší bod Hlinkovy strany právě tak, jako sjednocené maďarské opozice — konfrontovali jsme především rozhovory s dělníky.

Vskutku, i na Slovensku je dělnický živel vůči nové propagandě nejodolnější. Ludová strana má sice vlastní odborové organizace, ale v továrnách není dosud její vliv významný. Zpracovává spíše zaměst-

nance veřejných podniků — čímž ovšem není řečeno, že se tím spokojí. Hlavní jádro slovenského a maďarského dělnictva je v sociálně-demokratických odborech, méně u komunistů a ještě méně v národně socialistických odborových organizacích. Místy se již objevily trhliny, kterými propaganda — a často i teror — prosakují. Rozváželi se dělníku jazyk, pak se dovíte o mnoha hybných silách nespokojenosti na Slovensku.

Především je tady bolavá a dosud nezahojená rána nezaměstnanosti. Neříkejte nikomu na Slovensku, že to je obecný zjev, protože tím není svízel o nic menší a dělník vám okamžitě odpoví: co je s investičními pracemi? Vypočítává cesty, potoky, řeky a louky, které přímo volají po opravě, úpravě a melioraci. Nežádejte také, aby řekl, kde vzít peníze, vypočetl by padesát pramenů a nemyslete si, že neví, co se všechno sanovalo a kam jdou mnohé subvence. Propaganda se mu dnes přibližuje tím, že slibuje práci hned v prvním okamžiku, jakmile se dosáhne autonomie — vždyť sociální demagogie není na Slovensku neznámý pojem.

I chyby ovšem — těžké chyby. Co lze říci případu v Nových Zámčích, kde je celý rok bez práce přes 1000 maďarských dělníků, zatím co v tabákové továrně — tedy ve státním podniku — pracuje mnoho žen státních zaměstnanců a mezi nimi také manželky českých zřízenců? Vedoucí funkcionář sociální demokracie mluvil o tom už trochu zoufale, protože cítí hrot propagandy, která takových zjevů využívá. A co si máme myslet, je-li v jiném okrese povoleno na úpravu cesty 300.000 Kč z okresních peněz, 150.000 Kč dává také krajský úřad v Bratislavě, ale věc leží už přes rok v božském klidu, protože okresní úřad nedovede odstranit malé překážky, které mu klade jediná obec, již se stavba týká? Připočítejte k tomu velmi nízké mzdy ve všech pracovních odvětvích, přijímání dělníků podle stranického klíče, četné případy protekce, drsné zacházení a často také úřadování v jazyku, který dělník neovládá — a pochopíte, proč říká mladý, ale odpovědný socialistický politik, pravá štika v odborovém hnutí: Potřebujeme práci, práci a znovu práci, zlepšení mezd a rozšíření sociálního zákonodárství. Je nejvyšší čas, aby byli dělníci zaměstnáváni bez ohledu na stranickou příslušnost.

Nová úprava jazykového zákona prý je už samozřejmost, o které se nedá ani uvažovat. Tento mladý politik mluví klidně — snad proto, že se pohybuje po cestách, které autonomistická propaganda zatarasila nejméně. Jinde tolik rozvahy není, mnozí odpovědní politikové a vedoucí úředníci dávají najevo netrpělivost. Marně tady nepřipomínají rozvážnější lidé přísloví: dvakrát dává, kdo rychle dává. Odvolávají se při tom na přesná čísla: na Slovensku je nyní v nemocenském pojištění 329.000 osob, to je nejvyšší počet, jaký jsme kdy měli. Vypočítejte si, že to s příslušníky rodinnými znamená asi milion osob — tedy skoro třetinu obyvatelstva na Slovensku. Dnes se už mohou odvolati i na výsledky bratislavských voleb, při kterých komunisté mnoho ztratili zřejmě ve prospěch Henleinovy strany. Odešli od nich němečtí dělníci, kteří u komunistů ztratili oporu pro své sociální požadavky, nacionálně podbarvené.

Vysvětlete nám, prosím — říkájí jedním dechem vedoucí lidé národní a ľudové strany, ale i mladší agrární politikové — proč dostává rolník na Slovensku nižší ceny za obilí, máme-li řízené obilní hospo-

dárství, na které přispívá stát mnoha miliony? Proč platí rolník na Slovensku ještě i dnes 7—10% úroků za každou půjčku? Berní úřad nepatří nikde k institucím, které by klesaly pod tíhou přílišné lásky, ale proč se mluví v berních úřadech se slovenským nebo maďarským rolníkem tak často česky? To je nápadný zjev i v bankách, kam sedlák přichází smutný a zatížen starostmi, je už předem zaujatý a roztrpčený. Totéž najde u soudu, se kterým má co dělat poměrně víc, než český rolník. Vedoucí úředník zemské politické správy nám potvrdil, jak těžce snášejí sedláci omezení samosprávy v obecních a okresních zastupitelstvech. Dnes považují tyto instituce za cizí, protože rozhodující slovo mají v nich notáři a okresní úřady. Přiznáme si ostatně: vedoucí úředníci politické správy nemají mnoho smyslu pro situaci a nevědí také, jak ji řešit. Tento funkcionář je zřejmě výjimkou, ale zato je klidný a dovede si poradit. Neváhá ani chvíli, když připomíná naléhavost reformy veřejné správy a rozšíření samosprávné moci od obcí až ke Krajskému úřadu. Upozorňuje ovšem: nevydat tuto moc jedné straně, nepřipustit žádné „uzavřené prostory“ a zachovat přísně nacionální poměrnost. Jde o rychlé řešení, které je spravedlivé a právě proto nežádá si ani mnoho odvahy.

Snad to bude pro mnoho lidí bolestné, ale zato se upevní kladný poměr obyvatelstva k republice. Nemohu zapomenout na maďarského rolníka, který je členem sjednocené maďarské strany, ale řekl docela otevřeně: „Víme, že patříme k republice, ale chceme tu svá práva.“ Ať máte jakýkoli názor, neujdete poznání, že řešení slovenských věcí vyžádá si také určitě myšlenkové změny.

Na každém kroku čeká záplava otázek: proč nám vykládají stále o československém národě? Proč se přednáší na bratislavské universitě většinou česky? Proč se úřaduje česky také u soudů a všude jinde? Luďácký akademik mi ukazuje posměšně bratislavskou kandidátku volební jednoty, na které je Čechů skoro víc, než Slováků a klade na stůl knihu slovenského vědeckého pracovníka, jejíž vydavatel se představuje česky (Šafaříkova společnost). Novinář, který je sice svérázný autonomista, ale nesouhlasí s politikou ľudové strany, upozorňuje na příznačný fakt: pošta zaměstnává dnes 5626 Slováků, ale z těch jsou služebně v českých zemích a jinde skoro 2000. Proč prý nejsou na Slovensku a proč se nevystřídají s českými úředníky? O demokratickém smýšlení tohoto člověka nelze vůbec pochybovat a přece je podrážděný.

Vzkaz ze Slovenska.

Mnozí politikové, kteří jsou dosud na směrodatných místech, ztrácejí trpělivost. Neradi uznávají, že přišel čas pro velkorysá řešení a nemají moc chuti k vybudování můstku, který by umožnil politické střetnutí s ľudovou stranou. Podceňují snad také sílu nacionálních problémů a nebylo by to nic nového: I před válkou se vyskytli teoretikové, kteří dokazovali, že nacionální otázky nebudou již hrát v evropském vývoji žádnou větší úlohu. Nyní víme, jak se krutě zmýlili. A k čemu jsou zkušenosti, nemají-li sloužit správnějšímu poznání?

Úprava, naznačená jen ve velkých obrysech, zbavila by ľudovou stranu jedovatosti. Zuby by jí zůstaly, ale kousnutí by už nebylo nebezpečné.

K. Synek.

poznámky

O naší nesmířitelnosti

Henleinův tisk si den co den stěžuje, že prý se na československé straně ukazuje málo vůle k vyrovnání s Němci a k radikální přestavbě státu. Na doklad toho pak cituje hlas kdejakého obskurního listu. Dokonce i do jednoho oficiálního komuniké o jednání s předsedou vlády dal si tiskový úřad sudetoněmecké strany takovouto stížnost. Ještě nedávno se Henlein dovolával českého lidu a tvrdil, že český štvavý tisk skresluje jeho vůli k dohodě a usmíření. Dnes už, jak se zdá, sudetoněmecká strana této viry v český lid pozbyla — obviňuje jej stejně jako český tisk.

Jak to je doopravdy s českou nesmířitelností? Vmysleme se jen do nynější skutečné situace. Vypadá takto: říšskoněmecký tisk vede proti Československu hanobitelskou kampaň nejsprostšího druhu. Štveme prý svět do války, česká soldateska znásilňuje německé ženy a dívky, bije starce, honí německé obyvatelstvo na nucené práce atd. Krvavá pěst bolševismu se vznáší nad Československem, náš stát prý propadá anarchii, česká chátra pořádá hony na Němce jako na divokou zvěř, v Čechách se probudila stará husitská zlotřilost — takovému výrazu můžeme čísti doslova v německém tisku každý den a slyšet v německém rozhlasě kteroukoli hodinu. Je to všechno tak žalostně hloupé, že tomu, jak doufáme, nevěří ani lidé v Německu. Německá propaganda je tentokrát dělána opravdu úžasně nemotorně. Žvaní, co jí slina na jazyk přinese, a přeherdosovala svůj tón tak, že se tím sama ubíjí.

Nerozčilujeme se nad tím, ale také nemůžeme říci, že by toto sprostáctví v nás budovalo nějaké přátelské city ke svým původcům. Palmu vítězství v těchto závodech novinářské hrubosti odnáší „Völkischer Beobachter“, který má v podtitulu, že je bojovným orgánem nacionálně socialistického hnutí. Tady přicházíme ke straně Henleinově. Pan Henlein se, jak známo, v Karlových Varech přihlásil jménem své strany k nacionálnímu socialismu, a to tedy znamená, že se ztotožňuje se vším, co toto hnutí podniká. Běsní-li tedy ústřední tiskový orgán nacionálního socialismu proti nám, běsní zajiště také jménem pana Henleina, který ve své germánské krvi po rakouském anšlusu náhle objevil krvinky nacionálního socialismu, jehož se kdysi výslovně zřikal a o němž pateticky prohlašoval, že se musí zastavit na československých hranicích. Ale nejen to. Henleinova strana s berlínskou propagandou nejen tiše souhlasí, nýbrž dodává jí přímo materiál. Především tím, co píše ve svých zdejších novinách a co se potom v Německu bez ladu a skladu přejímá a náležitě nafukuje, a za druhé asi také přímými informacemi. Pochybujeme totiž, že by říšský rozhlas a říšské noviny měly u nás v každé německé chalupě zvláštního zpravodaje, který by honem do Německa telefonoval nebo psal v přiměřené lživé úpravě každou hloupost, která se tam stane. Máme se nad tím vším radovat a horlivě ujišťovat pana Henleina, že ve svém státě uděláme všechno, co mu budeme vidět na očích? Pan Henlein asi zapomíná, že svým přiznáním k nacionálnímu socialismu přijal spoluodpovědnost za všechno, co proti nám tento režim v německé říši podniká.

Proč to všechno připomínáme? Abychom ukázali, že je to vlastně od naší vlády veliký projev dobré vůle a sebezapření, že si s panem Henleinem vůbec sedla k zelenému stolu. Velice pochybujeme, že by se v jiném státě potkal s podobnou ochotou a blahovůlí. To není malá věc, vyjednávat se směrem, který pracuje takovými prostředky jako nacismus. Kdyby panu Henleinovi opravdu záleželo na dorozumění s československou vládou, honem by jel do Berlína a využil všeho svého vlivu — má-li tam jaký — k tomu, aby tu ohavnou kampaň zarazil. Jakápak je to psychologická příprava k dorozumění a smíru, když se partnerovi soustavně plivá do tváře? Myslí-li dirigenti německé propagandy, že nás tímto způsobem pohnou k povolnosti nebo dokonce zastráší, mýlí se. Účinky jejich počínání jsou totiž právě opačné, než jaké snad očekávají.

Nacismus si musí dobře rozmyslet, co vlastně chce. Buď se chce s námi dorozumět a pak si musí počínat tak, aby dorozumění psychologicky napomáhal a nemařil je. Anebo ovšem chce boj. My jsme pro dorozumění, a naše vláda se o ně právě pokouší. Ale na boj jsme připraveni také a budeme se k němu připravovat dál a ještě usilovněji než dosud.

Z. S.

Celková bilance obecních voleb

Pozornost se tentokrát, v třetí volební neděli, soustředila hlavně na Slovensko, které prožilo dvě velké manifestace a nezůstalo ušetřeno velkého náporu autonomistické propagandy volebního bloku Hlinkovy, Eszterházyho a Henleinovy strany. Sudetský kraj slyšel opět prudší výpady německého rozhlasu, a různé příznaky nasvědčovaly, že se Henleinova strana pokusí o předvolební demonstrace. Cizina sledovala proto volební kampaň velmi napjatě, a v neděli zůstal na svém místě francouzský ministr zahraničí Bonnet i jeho málomluvný anglický kolega. Tím lépe ocení cizina klidný průběh celé volební kampaně. Obecní volby daly by se charakterisovat zprávou, jakou vydává obyčejně meteorologický ústav: na západě a na východě oblačno, ve střední části jasno, tendence nezměněná. Až na několik případů nepřinesla třetí volební neděle skutečně žádné překvapení, ačkoli mělo volit přes 8000 obcí.

Mělo volit, ale ve skutečnosti nevolilo, protože i tentokrát byla na mnoha místech podána jenom jedna kandidátka. V sudetských krajích byly vypsány v 1898 obcích, ale konaly se jenom v 895 případech. Všude jinde kandidovala pouze Henleinova strana, a sledujeme-li výsledky pozorněji, poznáme, že Henlein ovládl především menší místa a obce, protože tam mají propaganda i přímý osobní nátlak volnější pole. Z 5853 měst a obcí, kde je česká nebo slovenská většina, konaly se volby jenom v 2618 případech, takže vzrůst jednotných kandidátek je zřejmý a dosahuje tu i tam přes 50 procent! V maďarských oblastech je tento poměr poněkud jiný: volby byly vypsány v 535 obcích, ale jednotné kandidátky — v převážně většině listiny sjednocené maďarské opozice — byly jenom v 160 případech. Určitý rozdíl je také ve velikosti obcí, které volily: v sudetském kraji volila skoro všechna větší města, v Čechách a na Moravě je větších měst poměrně mnohem méně a na Slovensku volilo kromě Bratislavy pouze několik velkých obcí a okresních měst. Volební výsledky mají ovšem podle toho různé zabarvení.

Slovensko nepřekvapilo v takové míře, jak se všeobecně očekávalo. Ačkoli agitace ľudové strany vzbuzovala zdání, že výsledky budou pro novou orientaci naprosto „totalitní“, získala Hlinkova strana jenom menší část slovenských voličů a zůstává i nadále jednou z mnoha politických stran. V porovnání s posledními parlamentními volbami získala sice v Bratislavě přes 2000 nových hlasů, ale téměř tolik přibraly také strany, které šly do voleb společně. I v Bratislavě byl počet voličů mnohem větší, takže skutečný příliv není úměrný ohromnému vypětí agitačních sil, strhl hlavně slovenské úřednictvo a snad ještě více akademickou mládež, která neodjela domů, dokud nebylo po volbách. Mnohem větší je zisk druhého partnera v autonomistickém volebním souručenství, totiž Henleinovy strany, která vzrostla v hlavním městě Slovenska trojnásobně, zdecimujíc nejen německou sociální demokracii, ale i různé menší německé volební skupiny a v neposlední řadě také komunisty, kterým odvedla především německé dělníky. Třetí partner — sjednocená maďarská strana — dokonce ztratila. Hlavní zisk má v Bratislavě Henlein, což je okolnost, nad kterou se snad mnozí ľudáci zamyslí.

Větší průlom podařil se Hlinkově straně v Žilině, která je opravdu slovenským městem a proto také mnohem příznačnější než Bratislava. Tady získala ľudová strana hlavně na úkor komunistů a sociálních demokratů, kteří dosud radnici ovládali. Národní socialisté získali naproti tomu velmi značně, což je na Slovensku obecný zjev právě tak, jako v historických zemích. Ľudová strana vykazuje nepatrný vzestup ještě v několika menších městech, ale aspoň tolik je také obcí a měst, kde ztrácí, narážejíc zejména na odpor národních socialistů a agrárníků. Neustoupila ani sociální demokracie, jejíž celková bilance bude na Slovensku spíše aktivní než pasivní. Největší je postižena slovenská část lidové strany, národní strana (Rázusova), ve městech živnostníci a kromě nich také Národní sjednocení a Gajda. V maďarských oblastech jsou výsledky podobné. Hlinkova strana nemůže být příliš spokojena.

V českých krajích připadá hlavní zisk opět na národní socialisty a celkový obraz se nezměnil. Výsledky jsou téměř naprosto stejné jako dosud a mění se poněkud jenom podle toho, zkoumáme-li je ve městech nebo na venkově. Národní socialisté získávají všude, sociální demokracie vyvažují ztráty téměř stejnými zisky, komunisté vzrostli ve městech, ale ztrácejí značně na venkově, agrární strana spíše

získala, než ztratila, a totéž platí také o straně lidové. Celý volební přesun připadá na účet Stříbrného, na Národní sjednocení a zčásti také na živnostníky. Gajdova obec vyklidila politické pole téměř úplně. Obecní volby přinesly celkem v českých a moravských krajích zřejmě výkyv doleva a právě tak zřejmou porážku nejkrajnější pravice. Uvážíme-li celé ovzduší a průběh obecních voleb, pak je to s celkového hlediska víc než uspokojující.

Změna nenastala vlastně ani v sudetském kraji. Henleinova SdP vykazuje skoro stejné zisky, ovládla nesporně téměř všechna německá města a právě tak i obce. Nyní bude muset ukázat, co dovede, a komunální politika nebývá lehká. V německém táboře dostala sice 75—90% všech hlasů, ale z celkového počtu voličů v sudetské oblasti jenom 60—75%. Nedosáhla ani totality, ani se jí nepodařil důkaz o „uzavřeném národním prostoru“. V poslední etapě obecních voleb má na Moravě opět větší zisky než v Čechách, což je pochopitelné, vždyť obě dřívější německé strany — křesť. sociální a agrární — byly na Moravě poměrně silnější než v sudetské oblasti. Na mnoha místech byly už teď ztráty německé sociální demokracie a také komunistů o něco menší. Snad jsou to první vlašťovky, které větší jaro. Uvidíme to z výsledků závodních voleb, které se budou konat v několika významnějších podnicích, a poznáme to také z celkového vývoje poměrů v sudetském kraji. Prošla-li celá volební kampaň v klidu, doufejme, že nyní nastane další utišení rozbouřené hladiny a máme-li mluvit řečí diplomatických komuniké — další uvolnění. K. S.

Amerika bez izolace

Od známé loňské chicagské řeči presidenta Roosevelta uplynulo hodně vod, ale nikdo nemůže říci, že nic více se s Amerikou nestalo. Od těch dnů, kdy se německý tisk utěšoval domněnkou, že běží toliko o pokusný balonek, který má presidentovi zjistit, kolik je vlastně půdy v americkém veřejném mínění pro obrat v zahraniční politice, se událo příliš mnoho, aby se dalo pochybovat o tom, že Spojené státy vrhly své kostky.

Dynamice, se kterou totalitní režimy rozkládají mezinárodní poměry, odpovídá zahraničně-politická dynamika Washingtonu. Jaká nepřehledná řada zásadních projevů! A jeden projev doplňuje a podškrťává druhý a každý s uvědomělou důrazností jde o kus dále než předešlý. Nechť si kdo soudí o zahraniční politice Spojených států cokoliv, musí uznamenat její stále pronikavější logiku. Vidíme tu, se šťastnějším výsledkem tutéž tuhou vášnivost Rooseveltova režimu, jaká vyznačovala hospodářskou politiku New Dealu. Navíc je to, že tato politika je přijímána — aspoň od případu s Panay a zvláště v přítomné době — se skutečnou národní jednomyslností.

Největší osobnost pro svoji diplomacii našel president ovšem v Cordell Hullovi. Diplomatický kurs státního tajemníka ku podivu nesdílí žádný z těch proměnlivých otřesů, kterými se stále ubírá Rooseveltova vnitřní politika. Státní tajemník dokázal, že může mluvit proti národním dogmatu izolace bez obavy, že narazí u veřejného mínění. Odbyl zásadně izolaci svým známým velkým rozhlasovým projevem březnovým. Ohlásil, že Spojené státy nepůjdou cestou izolace, neboť by to byla politika nejen marná a zbytečná, ale odporovala by i americkým tradicím. „Znamenala by — pravil — opuštění některých nejdůležitějších věcí, jež nás učinily velkým národem a velmocí.“ Následovala celá prška podobných projevů jiných autorit amerického zahraničního úřadu. Řeči bývalého vyslance v Berlíně prof. Doda byly předmětem diplomatických německých protestů. Nový vyslanec Spojených států v Berlíně se uvedl projevem, který přednesl na banketu americko-německé obchodní komory. Mr. Hugh Wilson o důtklivě připomněl, že „jsou jisté věci, pro něž by můj národ šel do války“. Jsou v USA lidé — připouštěl vyslanec — kteří míní, že by země neměla jít do války, ale jsou tam také jiní, kteří jsou přesvědčeni „že naše účast na příští velké válce je nevyhnutelná“.

Mohly by být vzpomenu ty také projevy londýnského vyslance Mr. Kennedyho, tajemníka válečného úřadu Woodringa — jenž v projevu z minulého měsíce se vyslovil, že je nutno stále násilnictví zastavit dříve, než se vymkne z ruky — nebo podtajemníka téhož ministerstva války Mr. Louis Johnsona, který řekl, že kdo miluje mír, musí být připraven za něj bojovat, a že útočnické státy, které přepadly Čínu a ohrožují malé národy v Evropě, mohou stejně natahovat své žádostivé ruce vůči Americe.

Ale, nač vozit dřeva do lesa? Taková je řeč Washingtonu napořád. Znovu a znovu říká, že Amerika má již své pevné a definitivní stanovisko k mezinárodní krizi a že již považuje své ruce za úplně uvolněny od pout staré doktriny izolace. To potvrdil se zvláštním důrazem státní podtajemník Francis B. Sayre ve své rozhlasové řeči s počátku tohoto měsíce. Mluvil o pěti bodech, které jsou základem politiky Spojených států vůči útočnickům. Nutno zanechat politiky izolace, zřídit soud mezinárodní spravedlnosti, posílit mezinárodní součinnost a mezinárodní právo, při čemž právo nemůže být ukládáno silou a násilím — tak míní Hullův spolupracovník.

Washington vyslovuje pozitivní zájem o střední Evropu, a víme z naší nové obchodní smlouvy se Spojenými státy, že má zvláště přímý zájem o Československo. Můžeme mluvit o dokončené první etapě nové zahraniční politiky Spojených států. Ta etapa záležela v přípravě veřejného mínění Spojených států pro politiku kolektivní bezpečnosti a v záměrném a zásadním odstraňování doktriny izolace jako překážky k světové aktivitě Spojených států. Zaslouhuje uznání a obdivu, s jakou systematickostí a stále rostoucí úspěšností dosáhl Roosevelt tohoto svého cíle. Od potopení „Panay“ tvoří se mu toto dílo téměř samo pod rukama a sjednocuje celý národ. Zasluhu o to má také zasahování totalitní osy na Tiché moře a do Jižní Ameriky a stále větší brutalisování ideologie nacistické, která odcizuje Spojené státy Německu tak, jak tomu nebylo dosud nikdy v dějinách.

Psychologicky je Amerika do základů rozvedena s režimy totalitními, a co by záleželo na ní, řídila by v tomto směru světovou politiku jinak a rozhodněji nežli Anglie. Což je pouhé konstatování skutečnosti. Je známo, že ve Washingtonu neradi vidí odchod Edenův. Ze Spojených států se vrátil jeden z nejspolehlivějších vůdců anglické Labour party Herbert Morrison. Mluvil s Rooseveltem, s Hullem i jinými. A v „Daily Herald“ se vyjádřil, že politika Spojených států vůči Anglii by byla mnohem vřelejší, kdyby britská vláda sledovala energičtější politiku společného postupu se státy, oddanými míru, a že poměr obou mocí je otráven obavou Spojených států, že Anglie bude opakovat své předválečné chyby a bude málo loyální ke kolektivní bezpečnosti.

Je tedy Amerika, zbavená přítěže izolace, neobyčejně vážnou a významnou mocenskou zálohou evropských demokratických sil. Jestliže to berou režimy totalitní dosud málo na vědomí, pak patrně proto, že mylně usuzují, že Spojené státy zůstanou jenom u svého přerodu morálního a nezaváží se k žádné akci přímé. Avšak tyto režimy zapominají, že dynamika na jedné straně plodí dynamiku i na straně druhé. Jakmile se přerod Spojených států octl v pohybu, nezastaví se u pouhých morálních bodů. Co bylo za Wilsona, není vyloučeno ani u Roosevelta. Jaroslav Koudelka.

Ještě se hledají lidé pro propagandu

Jen se studem lze přemýšlet, zda se ve spisovně češtině ještě najde obrat, jehož by už nebylo bývalo užito ve spojení se slovy „státní propaganda“ a k tvrzení, že státní propagandu konečně jednou musíme mít.

Nicméně státní propagandu pořád ještě nemáme, a už se na to opotřebovaly všechny nejtrpčí posměšky, že neumíme dělat ani propagandu propagandě. Je to s ní jak učarované. Tento národ a stát uměl i umí nejednou dokázat věci zcela podivuhodné. Je schopen skutků neobyčejně vyspělých v řadě oblastí, kde by se mohl cítit omluven svou malostí, kdyby jich schopen nebyl. Ve věcech státní propagandy, kterou v sousedství bližším i dalším dovede velmi slušně kde kdo, Čechoslovák jako by byl na hlavu padlý.

Bylo napsáno, deset let asi tomu, že nejednou naše štěstí je v chybách, jež páší jini. Bylo psáno o vnitřní politice a o státní správě, že jí častěji zachránila cizí hloupost. Leccos dopadlo poměrně dobře, poněvadž ti druzí byli ještě neobratnější než my. A bylo se zadosťučiněním sledáno, že bez naší zásluhy se obrátilo v náš prospěch, co bylo namířeno proti nám. Toto zadosťučinění má zahanbující rub. Kdosi udělal vtip, že bychom vedoucí muže svého mocného souseda měli jmenovat čestnými členy republiky za nesmírné zásluhy, jež mají o propagandu Československa. Jistě nikdo jí lépe neposloužil než ti, jejichž nepřátelství jí v tučných nápisích přivedlo na první stránky největších deníků anglických, francouzských, amerických a ruských. Ale je trochu trapné, že jsme k této veliké a výborné propagandě, pokud o naší publikační činnosti běží, nepřispěli než trpně. Je víc než trapné, že s touto bezděčnou slávou závisíme na míře cizí neprozíravosti, místo na vlastní prozíravosti.

Slova „trpné“ a „trapné“ príliš očividne súvisia s výmami koreny. Naš nedobyť úspech, ktorý nám s cizího stromu padá zralý do klína, pripomína i tretie slovo téhož kořene: „trpký“. Platíme za něj choulostivou cenu bezmoci, ohromnou rezií rmutu a kalu, nepravd, lži, pomluv, z nichž čtenář bez naší pomoci si má lovit pravdu, jež vítězí. Opět se připomíná doplněk, ježž Karel Čapek dodal kdysi k heslu Osvo-boditelovu: „Pravda vítězí — ale dá to fušku!“

Nám to fušku nedá. Lépe, vlastně hůře: my si ji nedáme. Svět je zaplavován útoky na nás, my je ani nevyvracíme, leda tak jeden ze sta. Svět je plný našeho jména a na nás tak zvědav, že každé slovíčko naše padá na půdu nejtúrod-nější. Jenže ono nepadá. My je neřekneme. Mlíme jak za-řezání. Než otevřeme ústa, pryč je příležitost, přijdeme s křížkem po funuse.

SdP. se velmi zlobila na naše vojenská opatření. Prý vo-jáci v pohraničí znemožňují volný projev mínění. Ale pod ochranou těch tyranských prý bodáků SdP. zaznamenala svoje mohutné volební úspěchy. To demokratické vojsko ani dechem nezavadilo o demokratickou svobodu voleb, nezná-silněných ničím a nikým, leda jestliže snad SdP. sama svou propagandou, svou organizací a svými mocenskými prostředky je ovlivňovala. Stát svého vojska proti občanům ne dvakrát loyálním nezneužil ani dechem, jenž by jediný hlasovací lístek SdP. zavál do sběrný hlasů straně jiné.

Ale dověděl se toho svět způsobem náležitým a důraz-ným? Byla mu tato skutečnost předestřena tak, aby řekl: Ejhle, demokratický, loyální stát? Co vlastně ten Henlein proti němu má? Není známo, že zpráva tak oslnivá by byla bývala oslnivě šířena.

Na rakev dvou nešťastných obětí politováníhodného pří-padu byl se souhlasem naší vlády položen věnec, opatřený nápisem a jménem cizí hlavy státu. Položili jej tam dva cizí důstojníci ve stejnokroji. Není možno, aby Československá republika projevila lepší vůli, větší snášlivost a ochotnější ústupnost než tím, že svolila k tomuto gestu.

Byla však tato dobrá vůle a snášlivost i ústupnost po-stavena světu na oči? Bylo neprodleně známo, ozejmeno a oceněno v Americe i ve Škotsku toto krajní sebezapření, jež si uložil stát a národ v zájmu míru?

Nevíme, že by tisk a rozhlas byl zeměkouli zaplavil upo-zorněním na ten jediný skutek.

A pokusil se někdo vyložit, že se na nás nehodí irský pří-klad než obráceně? Nejsme jako Angličané vůči Irsku, jsme v postavení Irčanů vůči Ulsteru, chráněnému britskou vel-mocí. Dvoječné toto přirovnání mohlo by možná, užito s ná-ležitým taktem, přispět k pochopení našich problémů.

Není známo, že by se o to někdo staral. Není známo, že by náš rozhlas pohotově a rázně odpovídal rozhlasům cizím, když na nás útočí. Natož aby podnikal protiútoky. Za nás prý to zase jednou dělá rozhlas — štrasburský.

Vůbec — rozhlas. Vůbec — ČTK.

Místo všeho, místo bubnových paleb mělnické vysilačky atd. byla zřízena meziministerská ústředna pro státní propa-gandu. Byla prý svěřena týmž lidem, kteří pro ni dosud nic neudělali. Buďte se patrně radit o směrnicích své činnosti. Až budou schváleny a změněny, bude pracovat na rozvrhu podrobnějším. Až bude upraven a schválen atd. atd.

Nešlo by to jinak?

Nemáme patrně lidí v tomto oboru zběhlé. Tak si tedy vezměte cizince. Najměte si zahraniční reklamní či propa-gační firmu, insertní kancelář, organizačního šéfa, něco tak-ového, třeba Cooka, Wagons-Lits, což já vím. A začněte s malým, ale hned. Ne napřed teoretickou podrobnou dispo-sicí, podle níž se pak nelze řídit. Popadněte nejbližší fakt a snažte se ho využít nejkratší cestou. A druhý. A tak zkusmo dále, od jednoduššího k těžšímu, od menšího k většímu, od příležitostného k soustavnému, až se to zaběhá. Netrapte se s kompetencemi, nedávejte za pravdu slovu nebožtíka Václava Tille: „U nás je vždycky sto důvodů, proč něco nejde. V Americe mají jen jediný — a pro ten to jde.“

Poradte se s našimi Američany, s Bertý Ženatým, s Vos-kou, rev. Zlámallem, což já vím. Jděte na to po baťovsku, není to poesie. Jděte na to ne od lesa, ale rovnou, jen už proboha jděte a dejte se do toho! Pravda vítězí — ale musí být zná-ma! Uveďte pravdu ve známost!

Edmond Konrád.

Utiskování Němci

Minulou neděli projížděl jsem se zahraničními novináři ně-meckými kraji. Bylo to prostě vzrušující; nikoli pro mne, nýbrž pro zahraniční dopisovatele, kteří nejsou příliš nadšení, považuje-li je kdokoli za hloupé. Nyní viděli kraj, o němž tolik slyšeli a jehož obyvatelé jsou prý utiskováni. Za den

nebo dva nelze ovšem vidět příliš mnoho, ale za půl hodiny dalo se již zjistit, jak ovládá celý kraj henleinovská propa-ganda: na všech domech, plotech, cestách, kopcích a věžích vlály prapory a plakáty strany, která se hlásí k nacistickým zásadám, a je tedy v nepřátelském rozporu s demokratickými zásadami tohoto státu. Ani říšsko-německý rozhlas si netroufá tvrdit, že by Němci nemohli volit naprosto svobodně, ale věřte mi, že zahraniční dopisovatelé byli nesmírně překva-peni, když viděli, jak smí Henleinova strana ovládat veřejný život celého německého území. V této souvislosti kladli do-konce otázky, plné starosti o udržení československé státní autority.

Každá věc má líc i rub, a radost Henleinových lidí nad výsledky obecních voleb nebude proto nezkalená. Nemluví o tom, že volby nepotvrdily nárok Henleinovy strany, aby byla jedinou politickou reprezentací v severních Čechách — ve světě bude mít asi větší vliv zjištění, s jakou beráňčí sná-šenlivostí dovoluje Československo Němcům, aby došli spásy po svém. Je snad někde v Evropě ještě jiný stát, jehož vláda by poskytovala opozici takovou svobodu pohybu a vyznání? Co je to za „potlačovanou menšinu“, která si může v cizině tak bezuzdně stěžovat na „útisk“?

Tyto zjevy už působí. V Paříži na příklad vycházejí no-viny, jejichž titul ohlašuje, že nejde o list, který by sympa-tisoval s tím, co Henleinova „Zeit“ nazývá „pražským bol-ševismem“. Tento pařížský list jmenuje se totiž „Le Capi-tal“ a obsah souhlasí vždycky s titulem. Před několika dny čtli jsme v něm:

„Kdyby byl pan Henlein slovanským občanem německé říše a kdyby jel do Prahy nebo do Londýna, aby tam sprádal in-triky k oslabení říše a ve prospěch menšin, byl by zatčen a odsouzen.“

To je slovo za slovem pravda. Jednoho dne pochopí do-konce i pánové z SdP., že čím více budou jezdit do zahraničí a denuncovat tam trpělivý československý stát jako utisko-vatele Němců, tím méně tomu svět uvěří. Pavel Vilemský.

Neutralisace Československa

V těchto dobách, kdy československá otázka se dostala do popředí světového zájmu, jsou nám z nejrůznějších stran dávány rady a pokyny. V zahraničním denním tisku i v poli-tických revuích v úvodnicích, posledních zprávách i redakční korespondenci je uvažováno a debatováno, jak to s tím Česko-slovenskem udělat. Jsou to náměty, téměř vesměs dobře mí-něné, z nichž je zřejma úzkostlivá starostlivost pisatelů o náš osud a budoucnost, v nichž se však velice často obráží větší či menší nepochopení našeho postavení.

Do této kategorie dobromyslných, leč škodlivých rad patří i námět: Československo buď přeměněno ve federativní stát, jenž buď prohlášen za úplně a trvale ne-utrál. Jeho neutralita necht je zajištěna kolek-tivní garancí hlavních evropských velmocí (Německo nevýjimajíc). Tím automaticky uhasnou i alianční smlouvy Československa s Ruskem a Francií — jelikož nejsou s trva-lou neutralitou slučitelné — a Československo nebude nuceno vzít na sebe odium jejich výpovědi. Německo stane se z možného útočníka jedním z garantů, ochránců Českoslo-venska, jemuž kolektivní velmocenská záruka plně nahradí problematickou vojenskou pomoc Francie a Ruska.

Bylo by takovéto řešení pro nás přijatelné? Jistě že nikoliv. Je sice velice lákavé a příjemné býti neutrá-lem. A je to dnes obzvláště v módě. Vždyť Belgie znovu se přec vrátila ke své bývalé neutralitě — byť i v jiné její formě — Švýcarsko na nedávném zasedání Shromáždění Spo-lečnosti národů prosadilo — přes zřejmou toho neslučitelnost s členstvím ve Společnosti — svou dřívější integrální neutra-litu; Polsko usiluje o vytvoření jakéhosi bloku neutrálních států, oddělujících Německo od Ruska, východ od západu; a severské státy (Dánsko, Finsko, Island, Norsko a Švédsko) právě 27. května t. r. deklarovaly návrat k absolutní před-válečné neutralitě. My si však tento luxus dovoliti nemů-žeme — i když by snad takováto g a r a n t o v a n á neutra-lita byla dosažitelná (což nezdá se býti příliš pravděpodobné). Záruka garantujících států — byť i sebe pregnantěji vy-jádřena — nikdy přece neskýtá té ochrany jako vojenská aliance. Neníť zde oné vízící vzájemnosti, neboť neutrál se tím stává s hlediska vojenské asistence jen subjektem při-jímajícím a žádnou protihodnotu nedávajícím. Ani mnohost zaručujících subjektů nelze tu přeceňovati. Jeť totiž v nauce mezinárodního práva velice sporné, zda ostatní garanti jsou povinni zakročiti, když i jen jeden z nich v případě porušení neutrality nezakročil. Pokud pak jde o zmíněnou garancii se strany Německa (jež ostatně stěží by ji na sebe dnes vzalo),

nelze se o ní, bohužel, vyjádřit leč záporně. Neboť podle učení nacistické pravovědy veškeré závazky platí v podstatě jen pro určitou mocenskou situaci; jakmile se tato situace změní (což se děje za dnešního překotného vývoje poměrů téměř neustále), skončí i závaznost smluv a záruk, za takové situace sjednaných. Uvážíme-li pak k tomu ještě postup Třetí říše v otázce Rakouska, kde k porušení daného slova (zaručující nezávislost Rakouska) došlo v necelém měsíci po jeho opětovném potvrzení, pak věru v německé ručení lze těžko věřit a této iluzi snad obětovati své garancie spojenecké.

Naši přátelé za hranicemi jistě nám proto prominou, že se jejich dobře míněnými radami v tomto ohledu řídití nebudeme a raději se přidržíme svých dosavadních spojenců, než abychom se krčili v koutku v úzkostlivé neutralitě a čekali, kdy se mocným tohoto světa uráčí ji porušiti.

Etab.

Středoškoláci

Pod tímto titulem stálo v „Přítomnosti“ z 23. března:

„Vidně dobyli středoškoláci... A tu se setkáváme s otázkou, která je jednou z nejtěživějších v naší době: čím to, že naše děti propadají fašistickému impulsu s takovou vášní? Čím to, že pocífuji takový rozhořčený odpor proti našim životním formám a ideálům? Nezkrašluje si skutečnost: ačkoli je vzpouara dětí v německých oblastech nesporně největší, existuje v jádru také jinde a lze ji cítit i u nás... Musíme se včas postarat, aby se vášnivost, podrážděnost a aktivita dětí nevybíjela domovními prohlídkami, nýbrž poctivou účastí na poctivém společenském úsilí...“

V sobotu, kdy se celá Praha radovala z pochodu československých středoškoláků ulicemi velkoměsta, jsme poznali, že to je úkol, který se dá vyřešit. Těch 50.000 hochů a dívek poskytovalo nejen pohled, který dával znovu chuť do života, ale také platný důkaz, že demokracie není vždycky unavená lenivost, nýbrž i aktivní síla.

Vyjadřovalo těch 50.000 mladých lidí politický záměr? Nikoli, doznávali se jen ke své vlasti a ohlásili, že jsou ochotni zůstatí věrni myšlence, na které byl jejich stát zbudován. Mládež se na stát nehněvá! Nepodceňujme význam této skutečnosti. V Evropě 20. století není vůbec samozřejmá! Několik států zašlo na nevíli mládeže vůči stávajícímu státnímu pořádku — na příklad Rakousko. Československá mládež však spatřuje v politické realitě československého státu prvky, které v ní vzbuzují vřelost, lásku a nadšení. Mládež, která tak vroucně akceptuje republiku, není o mnoho méně důležitá, než dobrá armáda. Okolnost, že se pro tento stát dovede tak nadchnout, ukazuje nám, že bojujeme pro věc dobrou a životaschopnou.

Vítězný pochod středoškoláků hlavním městem demokratické republiky nesmí však zůstatí krásnou příhodou jubilejního roku. To je pouze začátek. Nepokoj kolem republiky zatřásl českou povahou. Využijme toho co nejlépe! Nepřestávejme počítat mládež a naplňovat ji vřelou a kladnou láskou k myšlenkám státu. Myšlenka československé demokracie je silná a dovede nadchnout. Musíme se jen učít ovládat i nadále všechnu lenivost. Musíme se učít, jak dodatí mládeži pohyb, jak jí dodatí úkoly, jak jí oslavovati — prostě, musíme vědět, jak získat trvale vroucí pochopení, které dnes projevuje ke státu. Naučíme-li se to, získali jsme ofensivu nedocenitelné ceny.

—i.—m.

Jsou německy mluvící Švýcaři Němci?

Mezi Rakouskem, Švýcarskem a Československem v poměru k Německu bylo společenství zájmů, které si tyto tři země na svou škodu vždycky dost neuvědomovaly. Rakousko zmizelo, a zbyli jsme už jen my se Švýcarskem. Zdá se, že to nám i Švýcarům hodně otevřelo oči. Nám dnes nacisté z taktických důvodů dávají Švýcarsko za vzor, ale to nesmí mýlit ani nás, ani Švýcary. Nacistická podkopná činnost se rozvíjí u nich právě tak jako u nás, a obrací-li se dnes nacistická propaganda proti nám, neznamená to, že se zítra neobráti stejně proti Švýcarům. Přesněji řečeno: obrátila by se proti nim, kdyby u nás zaznamenala nějaký rozhodující úspěch. Po pádu Rakouska máme tedy my i Švýcaři všechny příčiny, abychom se o sebe zajímali a abychom buďovali svou demokratickou solidaritu. Nejdůležitější je, abychom společně čelili té části nacistické propagandy, která tvrdí, že německy mluvící obyvatelstvo ve Švýcarsku i u nás náleží rasově, kulturně a tedy dokonce končí i politicky (to je totiž prostý důsledek domnělého společenství rasového a kultur-

ního) k Německu. Ve švýcarské revui „Schweizer Spiegel“ vyšel v tomto směru velmi poučný článek Adolfa Guggenbühla, jehož obsah podáváme.

Proč Rakousko tak neslavně zašlo? táže se autor. Protože si jeho vláda sama oběma rukama kopala hrob. Schuschnigg byl zároveň pro nezávislé i pro německé Rakousko. To je však protimluv. Být nezávislý (t. j. na německé říši) a německý zároveň, to nejde, aspoň ne za nynějších poměrů. Nacionální socialismus převzal starý cíl všenněmectví, totiž spojení všech nacionálních Němců (Volksdeutschen) v jedné německé říši. V „Mein Kampf“ to stojí černě na bílém. Hitler sice ujistil před nějakým časem člena švýcarské spolkové rady Schulthesse, že se nemíní dotknout nezávislosti Švýcarska, a německý vyslanec v Bernu to po rakouském anšlusu potvrdil, ale zároveň měl Göring řeč, v níž prohlásil, že Německo se v každém ohledu považuje za ochránce všech Němců, a to i mimo hranice německé říše.

Na otázku, zdali německy mluvící Švýcaři jsou Němci ve všenněmeckém nebo nacistickém smyslu — na tom totiž závisí politická budoucnost Švýcarska — nutno co nejrozhodněji odpovídati: Ne, nikdy! Není pravda, píše Guggenbühl, že náležíme rasově k Německu. Jsme směs Keltů, Románů, Germánů a všech možných jiných kmenů. Germánský ráz snad převládá v některých kantonech, ale v jiných, jako na příklad appenzelském nebo graubündenském, ustupuje zase o to více do pozadí. Rasově nejsme o nic více Němci než severní Italové, severní Francouzi, Angličané nebo Holanďané.

Také není pravda, že náležíme k německé kulturní oblasti, jak to často slyšíme z nejrozmanitějších stran. Náležíme především do kulturní oblasti švýcarské a za druhé do kulturní oblasti evropské. Naše literatura, malířství a životní formy jsou jiné než německé. Velkost a síla Bernu, duch Basileje pocházejí z jiných zdrojů, a jen zčásti z kulturních zdrojů německých. Není ani pravda, že mluvíme německým jazykem. Naše řeč je podobná hornoněmčině, ale přes vnější podobnost je naplněna zcela jiným duchem. Říšská němčina je pro nás cizí jazyk, ne sice tak cizí jako franština nebo italština, ale přece jen cizí. Ostatně, kdyby se naše řeč měla ukázat nebezpečným pro naši nezávislost, vzdali bychom se raději jí než nezávislosti, jak jednou řekl Konrád Falke.

Ale nejen krev, půda a dějiny, nýbrž také v úle tvoří národ. Nynější národy netrvají od věčnosti. Utvořily se časem, a namnoze v době teprve nedávné. Kdyby švýcarský národ až dosud byl neexistoval, dnes by se utvořil. Nechceme být Němci, ani v ohledu rasovém ani kulturním ani jazykovém, nýbrž chceme být a jsme Švýcaři. Toto odhodlání musíme zřetelně říkat všude ve světě. Zvyšuje-li nyní Bund svou kulturní propagandu za hranicemi a hledí-li seznámiti cizinu s našimi výkony v hospodářství, v umění a v pedagogice, je to správné, ale daleko důležitější pro nás je, abychom vypracovali rozšířený omyl, že u nás „vlastně“ žijí Němci, Francouzi a Italové a nikoli prostě Švýcaři. Všude v cizině, ale zvláště v Německu, kolují stovky map a knih, v nichž jsme označováni jako švýcarští, „zahraniční“ anebo aspoň národní Němci (Volksdeutsche). Když nedávno vypukl spor mezi německým a švýcarským tiskem, žádala „Berliner Börsen-Zeitung“ na našem tisku, aby pojednával o říšskoněmeckých událostech zvlášť šetrně, poněvadž prý německé Švýcarsko náleží původem a jazykem k německé kulturní oblasti. Nebo „Arbeitsmann“ 12. března dokazoval, že hranice německého národa se neshodují s hranicemi německého státu a že bude potřeba ušit německý stát na míru německého národního těla. Takových příkladů je bezpočet.

Tady je naše hlavní úloha, uzavírá Guggenbühl. Musíme svým německým sousedům a celému světu docela jasně říci, že v německy mluvící části Švýcar bydlí obyvatelstvo, které není německé a které ani nechce, aby bylo za německé považováno. Klamný výraz „německé Švýcarsko“ je za nynějších okolností lépe opustití anebo nahradití nějakým názvem vhodnějším. Bylo toho třeba už před rakouským anšlusem, je toho ještě více třeba po něm.

Jsme v podobné situaci jako Švýcaři. Také nám upírá německá propaganda právo na jméno „československý“, tvrdí, že jsme „nemožný“ stát, kde menšina Čechů ovládá a potlačuje většinu jiných kmenů včetně Slováků. Musíme proto zvýšit boj proti všemu separatismu politickému i kulturnímu, ať přichází odkudkoli. Máme všechny předpoklady, abychom vyhráli boj za své českoslovenství. Československý národ existuje bez ohledu na národopisnou rozmanitost našeho státu — ne-li pro nic jiného, tedy proto, že rozhodující většina obyvatelstva jej svou vůlí utvořila. Pracujme dále k tomu, aby-

chom mohli do tohoto pojmu zahrnovat i nemecky mluvící Čechoslováci. To se snad v této době nacistického rozdělení zdá beznadějná práce. Ale všechno, co v tomto směru učiníme, přinese užitek v budoucnosti, možná nedaleké. Ohromná většina našeho lidu je pro československou jednotu ve jménu ideje demokratické, pro jednotu bez ohledu na jazyk a původ. Českoslovenství je myšlenka ohromné síly, každá manifestace nás o tom v těchto dnech přesvědčuje. Neváhejme tuto sílu mobilisovat!

Z. S.

Sbírký a sbírky

To bylo hluku, když sudetoněmecká Volkshilfe sbírala na německé nezaměstnané! Německý tisk vypočítával každou desetikorunu. Na ulicích se neustále třepalo pokladničkami. A zase se vypočítávalo, kolik dostal od Volkshilfe německý nezaměstnaný. Neřeklo se ovšem, že stát nejruznější formou dal německým nezaměstnaným — nejméně — padesátkrát tolik, co jim dala Volkshilfe. A také to se neřeklo, že podpory dostávali jen ti, kteří byli „skutečnými Němci“, t. j. příslušníky SdP. Byly v německých novinách dojemné fotografie, jak poslanci SdP vybírali na ulicích do pokladniček na Volkshilfe, jak se rozdělují dary, jak fronta německých lidí čeká, až jim Volkshilfe dá trochu polévky a kus chleba. — Volkshilfe byla jednou z vedlejších možností sudetoněmecké strany. Chtěla říkat: zlá Praha ti nepomůže, ale pomůže ti sudetoněmecký lid. Němečtí průmyslníci — kteří jinak nedají mnoho na sociální instituce — se dali při sbírkách na Volkshilfe přece jen vidět. Někdy si to usnadnili: dali souhlas k tomu, aby na Volkshilfe se sbíralo v továrnách, což prakticky znamenalo: dělníkům se při výplatě sráželo určité procento mzdy na Volkshilfe. Dohromady to dělalo miliony. A německý tisk s prsním nadšením psal: hle, německá obětavost!

Utěkla nějaká doba. Na Volkshilfe se nesbírá. Sudetoněmecká strana má jiné starosti. Ale sbírá se mezi Čechy a Slováky. Nikdo nevydal pokyn k té sbírce a přece se sbírá. Nekape to. Prší. Prší sta, prší tisíce a prší desetitisíce. Nikdo nevydal žádné provolání. A přece posílají peníze děti i dospělí, studenti i vojáci, dělníci i úředníci, školy i spolky. Rozhlas říká: rádi bychom to vše hlásili, ale nemůžeme. Je to pravda. Tam, kde prší, není možno počítat jednotlivé kapky, větší či menší. Sbírá se. Sbírá se na obranu státu. Je to sbírka, kterou nikdo neorganizuje. Prostě se sbírá. Tuto sbírku si uspořádal lid, Československý lid. Za den se sejde daleko více, než se vyzebralo s halasem na Volkshilfe během několika měsíců. Stojí proti sobě dvě sbírky. Jedné se dělala velká reklama, agitačně se jí využívalo, úmyslně se zvětšoval její význam.

— Druhá sbírka má průběh klidný. Sebere se tolik a tolik set či tisíc a pošlou se složenkou. Na obranu státu. První sbírka byla sbírkou politicko-agitační. Druhá sbírka šla a jde od srdce. V tom je její síla i význam.

V. G.

politika

Vilém Štefan:

Rozhovory s Američanem

Pětidenní výslech není žádná maličkost. Pět celých dní vypytał se mne americký žurnalista na Československo. Nedověděl jsem se ve třiceti hodinách intenzivního rozhovoru jistě méně, než se dověděl on. A není důležité zjistiti, co ví americký žurnalista o Československu a co se chtěl ještě dovědět?

Představím vám ho: narodil se v nejhlubším „Middle West“, je čtyřicátník, má akademický titul, mluví jenom anglicky a docela málo francouzsky (rozumí tu a tam německému slovu). Je neobyčejně vzdělaný a napsal dvě výtečné knihy o evropských otázkách. Nyní je po třetí v Evropě, v Praze je už po druhé a je do tohoto města zamilován. Chtěl by žít jenom v Paříži nebo v Praze — ale žije naopak v New Yorku a pracuje pro vedoucí americké noviny. Tyto noviny jsou „serious paper“, žádný bulvární tisk, a proto mají jenom 400.000 nákladu. Redakce poslala mého přítele do

Evropy, aby spolehlivě zjistil, co tento poblázněný kontinent vlastně vyvádí. Nuže, teď je tedy Američan v Praze a shání materiál.

Věděl už velmi mnoho, když přišel. Pětidenní rozhovory začaly na příklad otázkou poněkud překvapující: „Je to pravda, že teď budou hrát v Brně dvě německá divadla?“ Nebylo snadné vysvětliti Američanu víc než šalamounské rozhodnutí tohoto podivného konfliktu, doufám, že mu nakonec rozuměl.

Tento hlad po detailech je právě tak nenasytný jako potěšující. Vážná a obratná propaganda měla by dnes docela fantastické možnosti — vzhledem k opravdovému zájmu celého světa — spojití Československo na věčné časy s velkým světem. Kdyby se to ani tentokrát nepodařilo, nenesl by nikdo jiný odpovědnost, jenom naprosto neschopná propaganda.

To jen mimochodem. Nyní se pokusím protokolovati úryvky rozhovoru, ve kterém se můj přítel pokoušel utvořiti si pravdivý obraz o Československu.

„Jsem Američan — pro mne není požadavek autonomie nic tak hrozného.“

„Četl jste návrh zákona, který podala Hlinkova strana?“

„Ano — alespoň podrobný výtah. Je v něm několik požadavků, které samozřejmě nemůže žádná vláda na světě přijmout. Na příklad požadavek nějaké zvláštní slovenské armády. Ale odhlédneme-li od těchto výstrelků, požadují Hlinkovi lidé pro Slovensko práva, jaká má u nás v Americe každý spolkový stát už staletí.“

„To je to! Už staletí! Všimněte si, prosím, že Švýcarsy, které se teď tak často kladou Československu za příklad jako hodný žáček, vznikly ze spojení s a m o s t a t n ý c h státních útvarů. Tam se udál proces naprosto opačný: menší státní jednotky se během doby spojily a odevzdávaly společnému svazku stále víc a víc svá původní práva.“

„Ale podržely stále ještě dost autonomních práv, rozhodně větší — než mají slovenské nebo německé oblasti v československé republice — jsem-li dobře informován.“

„Proč požaduje Rooseveltova vláda v posledních letech stále naléhavěji a častěji zjednodušení americké administrativy?“

„Chápu samozřejmě velmi dobře, kam míříte: chcete říci, že snaha centralisovati velké prostory a podřídit je jednotné správě leží v duchu doby? To je správné a jistě je to nezbytné, ale přece jenom v hospodářském, zahraničně politickém a vojenském ohledu. Nikoli po stránce kulturní.“

„Souhlasím. Navrhuji vám však, abyste mi jmenoval jen jediný předmět kulturní politiky, který by Němci v tomto státě neměli. Mají o něco více škol, než jim podle číselného podílu v obyvatelstvu patří, mají vlastní university, divadla, knihovny. Mají vlastní tělocvičny, kulturní organizace, noviny, nakladatelství.“

„To všechno vím. Jste na omvlu, domníváte-li se, že odsuzujeme menšinovou politiku Československa. Shledávám-li na ní něco povážlivého, tedy naopak jenom těžkopádnost československého informátorství ve světě. Já sám znám Evropu dobře, abych věděl, že československé menšiny mají lepší podmínky, než menšiny kdekoli na celém světě. Ale proč Československo nedovede oznámiti a rozšířit tuto okolnost

v širokých vrstvách v zahraničí? Proč je v celém světě slyšet tolik řečí o domnělém útlaku Němců v Československu a proč není nikdy slyšet něco o tom, jak se daří slovanským menšinám ve Třetí říši?“

„Pravděpodobně proto, že se československá vláda namáhá, aby nezmnožila třenice mezi svým státem a Německem ještě podobnými stížnostmi. Ví příliš dobře, jaký obrovský propagační aparát má před sebou.“

„Nebylo by právě proto rozumější splnit některé autonomní podmínky? Určitá územní autonomie vyrazila by propagandě účinnou zbraň z ruky. Může-li se Nebraska nebo jiný spolkový americký stát spravovat autonomně — alespoň do jisté míry — proč by neměly na příklad německé oblasti v Československu?“

„Ze dvou důvodů. Jednak je naprosto vyloučeno, aby samosprávě Nebrasky jednoho dne napadlo utiskovati ve svém území menšinové americké občany jenom proto, že se zasazují za myšlenku a skutečnost Spojených států. Územní autonomie sudetských Němců znamenala by s devadesátí procentní pravděpodobností pokus, jak usměrniti státotvornou demokratickou menšinu v německém území — tedy Čechy, demokratické Němce a židy — a podrobiti je ze všech sil. To nemůže dopustit žádný stát, který chce hájiti sebe a který chce hájiti svoje zásady. Za druhé hranici Spojené státy severoamerické vlastně jenom s mořem a nikoli se státy jinými. Mohou si tedy dovoliti mnohem dalekosáhlejší autonomii pro jednotlivé státy, aniž by se ocitly v nebezpečí, že odstředivý pohyb roztrhne celou zemi. Má-li Nebraska autonomii — a Nebraska ji má poměrně velmi omezenou — nemůže vůbec nastat nebezpečí, že by se mohla odtrhnout od Spojených států. Kam pak? Nesousedí se žádným státem, který by měl ambice na toto území.“

„Jak je tomu tedy ve Švýcarsku? Leží přece mezi dvěma velmocemi a přece se nebojí povolit svým francouzským, italským a německým kantonům autonomii velmi dalekosáhlou?“

„Pardon — kantonům se ve Švýcarsku vůbec nic nepovoluje. Kantony měly svou samosprávu dávno před tím, než bylo Švýcarsko. A během doby vzdávaly se svých práv stále víc a víc ve prospěch společného svazku. Tak na příklad se právě teď — když celá stáletí měl každý kanton vlastní trestní právo — vytváří jednotný, ústřední trestní zákoník pro celé Švýcarsko. Právě teď, v roce 1938, zatím co se ostatním zemím namlouvá docela opačný vývoj!“

„Nikdo mimo Německo nehodlá doporučiti Československu opatření, která by vedla k roztržení státu. Ale můžete tvrdit s naprostou jistotou, že Československo nemůže udělit svým menšinám takovou autonomii, jako Švýcary, a ni ž by ohrozilo stát?“

„Ne, to samozřejmě nemohu určitě tvrdit. Představte si však, prosím, souběžný případ: Anglie je monarchií už mnoho století. A nikdo nepopře, že není patrně na světě republika, kde by byla demokracie tak zabezpečena jako v monarchistické Anglii. Co byste řekli vy, Američané, kdyby vám někdo navrhl: Opatřte si krále! Vyjde-li anglická demokracie tak výborně s králem, neublíží jistě ani americké demokracii.“

„Takové rady bychom ovšem neuposlechli.“

„Pročpak ne? Anglické zkušenosti přece nejsou znepokojující?“

„Poněvadž anglická kombinace monarchie a demokracie jsou konečný výsledek staletého procesu, který ostatně vůbec nebyl nekrvavý. Zaváděti však ve 20. století do americké demokracie monarchistický princip — to by nebyl konec, nýbrž počátek nového procesu. Totiž procesu, v němž by naše demokracie nutně musila zahynout. Po několika stoletích bojů se šlechtou a s lidem smířili se angličtí králové s demokratickou státní myšlenkou dokonale a nakonec dobrovolně. Ale z brusu nový král v americké demokracii by znamenal samozřejmě pravý opak. Celý nápad je vůbec absurdní.“

„Pro vás snad — jistě už ne tolik pro Angličana. Kdyby u vás v Americe vzniklo monarchistické hnutí a dělalo veliký hluk, řekla by vám určitě Anglie: pročpak nechcete u vás zavést něco, co se u nás tak pěkně osvědčilo?“

„Chápu, co tím chcete říci. V jistém smyslu je to skutečně obdoba československého případu. Ale řeknu vám upřímně: třebaže jsou vaše protidůvody rozumné — jsou trochu složité. Propaganda pro autonomii pracuje naproti tomu s docela jednoduchými hesly. Self-government to v anglosaském světě vždycky dobře působí. Není za tím sice žádná konkrétní představa, ale uspokojuje to anglosaský smysl pro spravedlnost. Vaše protiargumenty jsou naprosto správné. Ale budete mítí potíže, než budou pochopeny.“

Američan: „Považujete Henleinovu stranu skutečně za nacistickou?“

„O názorech jejího vůdce nemůže být od prohlášení programu v Karlových Varech bohužel pochyby. Právil výslovně, že se jeho strana celým srdcem hlásí k zásadám nacistického programu.“

„První bod tohoto programu je spojení všech Němců v jediném státě. Pan Henlein tedy hlásá odpoutání Němců od Československa. Jak může vyjednávat Československo s iredentistou?“

„Poněvadž chce jíti až na nejzazší hranici možného, aby předešlo konfliktům, které by ohrozily mír. Československo ví, že v takovém konfliktu by největší část Evropy šla proti útočníku. I se zbraněmi. To zatěžkává Československo v očích světa odpovědností, která nemá v dějinách příkladu. Československo bře tuto odpovědnost velmi vážně. Chce, aby ani jediný upřímný člověk v Evropě nemohl věřiti, že ve světě vypukl požár pro nějakou malichernou neoblomnost nebo dogmatickosti. Proto se s Henleinem vyjednává dokonce i po jeho řeči v Karlových Varech.“

„Půjde se tak daleko, že bude přijat do vlády?“

„To ovšem nevím. Mohu vám jenom říci, že většina Čechů považuje účast nacistické strany na vládě československé demokracie za vyloučenou.“

„Přesto však zastupuje tato strana 90 procent Němců v tomto státě. A Němci jsou veliká národnostní skupina v republice, pravda že? Mohou být pro vždycky vyloučení z vlády? Neodporuje právě toto zásadám demokracie?“

„Mohu opět sáhnout po příkladu z americké skutečnosti? Je-li kandidát vaší „demokratické strany“ ve Spojených státech zvolen prezidentem, jsou všechny vedoucí úřady obsazeny důvěrníky téže strany i tehdy, když „Republikán“ obdržel 45 nebo 48 procent hlasů. Proč?“

„Poněvadž jenom tak lze zabezpečiti provedení programu, který většina amerických občanů akceptovala

volbou presidenta. „Republikánská strana“ má jiný program a nelze od jejich přívrženců očekávat, že budou provádět ze všech sil program protivníků.“

„Jsou však přece veliké a důležité jednotlivé státy v Americe, které mají republikánskou většinu, třebaže souhrn amerických občanů se většinou rozhodl pro demokrata. Na příklad Kalifornie, pokud si vzpomínám. Nebylo by tedy demokratické přijmouti zástupce většiny takového důležitého jednotlivého státu do centrální vlády?“

„Nikoli. Pak by se neprováděl ani republikánský ani demokratický program. Táhne-li se provaz za dva konce, přetrhne se nebo se přihodí něco zlého. Ostatně našeho presidenta nevolí americký občan jako příslušník Kalifornie nebo Utahu, nýbrž jako občan Spojených států.“

„Pak dovolte, aby Československo použilo navlas téže zásady demokracie, totiž aby vyřadilo jakoukoli mlhavou instanci mezi jednotlivými občany a mezi politickým vedením státu. Toto vedení musí se samozřejmě opírat o většinu všech občanů. Ale naprosto neodpovídá zásadám demokracie, by se tato většina skládala z většin všech provincií, všech měst, všech okresů a všech „Volksgruppen“. Československo má důležité průmyslové kraje, kde jsou komunisti nejsilnější stranou. Je proto demokracie povinna přibrat komunisty do vlády?“

„To není tak docela totéž. Ať už je to správné nebo ne — ale v naší době převládá názor, že národnostní skupiny státu mají spíše nárok na proporcielní účast ve vládě národnostního státu, než politické skupiny. Němci v Československu jsou národ, komunisté jenom strana.“

„To nesouhlasí. Němci v Československu proměnili se z národa v politickou stranu. Aspoň jejich většina. A sice ve stranu, která programově popírá základní myšlenku tohoto státu. Pokud Němci vystupují jako národ, mají nárok na všechna práva svobody a na všechna práva svobodného národního života. Přiznáte přece, že se jim tato práva dnes v Československu upírají méně, než kdykoli jindy. Jakmile však Němci vystupují jako politická strana s programem velmi vyhoceným, musí si dát líbit, že se s nimi také jedná jako s kteroukoli politickou stranou. To je věc většiny všech československých občanů, jakým politickým programům a stranám svěřují vedení státu.“

„Mezi námi: měl jsem totéž mínění už dávno. Ale věřte mi: bude vám zatraceně těžko bojovat s vábivě jednoduchým argumentem, jako je „většina Němců“. Je tak průbojně, jako každá demagogická polopravda. A právě tak účinné!“

Několik jednotlivých Američanových otázek:

„Je pravda, že prezident největší české banky navštívil přede dvěma roky Německo a pak mluvil v Československu veřejně pochvalně o nacismu?“

„Jaký je praktický rozdíl mezi stranou českých národních socialistů a mezi českými sociálními demokraty?“

„Nebude Rusko žádati za vojenskou pomoc na československé vládě, aby přibrala československé komunisty do vlády?“

„Proč neodstraníte rozpory — ve skutečnosti nepatrné — mezi Polskem a Československem?“

„Proč ví svět tak málo o československé armádě?“

„Narukují němečtí vojáci, kdyby byla mobilisace?“

„Proč jste nedali Němcům už v roce 1937, když jste ještě vyjednávali s demokratickými partnery, tatáž práva, o kterých dnes vyjednáváte s protidemokratickými partnery?“

„Je pravda, že křídlo české agrární strany touží po koalici s Henleinem?“

„Který spolek je pevnější: s Francií nebo s Ruskem?“

„Proč hlasovali vídeňští Češi při Hitlerově plebiscitu pro anšlus?“

„Je přípustné a spravedlivé, aby jednotliví drobní lidé v německém území byli trestáni za řeči nebo činy, kterých se pan Henlein a ostatní vůdcové strany dopouštějí veřejně doma i v zahraničí?“

„Proč nejsou v zahraničí žádné dobré propagační československé filmy?“

„Může existovat československý vývoz bez cesty Německem a Rakouskem?“

„Jsou Češi antisemitští?“

„Je to pravda, že pro silniční práce v německém území přivázejí se čeští dělníci z daleka, ačkoli je v kraji mnoho nezaměstnaných?“

„Platí smlouvy Československa s Jugoslávií a Rumunskem proti každému útočníku nebo jen proti určitému?“

„Proč jsou v Praze v obchodech francouzské a anglické nápisy a žádné německé?“

„Je to pravda, že většina sudetských Němců má česká jména?“

„Proč byla Hodžova akce pro sblížení podunajských států prováděna tak pomalu a tak líknavě?“

„Viděl jsem včera v jednom biografu nacistický filmový týdeník. Pouštějí jej také v sudetské oblasti? A proč tedy vlastně zakazujete říšskoněmecké noviny?“

„Jsou německé nebo slovenské děti, které musí navštěvovat české školy?“

„Proč pracuje československá propaganda v zahraničí tak mizerně? Proč jsme doposud věděli o Čechovi Baťovi víc, než o celém Československu?“

„Měl by prezident Beneš při presidentských volbách protikandidáta?“

„Je nezaměstnanost v německém území relativně větší, než jinde ve státě?“

„Dostává Henleinova strana peníze ze zahraničí?“

„Co se stane, nebude-li Henleinova strana souhlasit s připravovaným národnostním statutem?“

„Nosí jenom henleinovci bílé punčochy?“

„Je pravda, že šefredaktor pražského Henleinova listu byl ještě před dvěma roky redaktorem židovského listu?“

„Proč nevychází v Praze denní informační list pro Angličany a Francouze? Na příklad v Paříži vycházejí zvláštní noviny pro Američany.“

Nuže, můj americký přítel odejel. Snažil jsem se ze všech sil, abych zodpověděl všechny jeho otázky. Moje odpovědi ho vždycky neuspokojily, ale celkem vzato získalo v něm Československo nového, dobrého přítele. Sdělil své zkušenosti s námi svým 400.000 čtenářům. Já sděluji svým českým čtenářům svoje zkušenosti s ním. Dají se shrnouti v jednu větu: musíme se učit hájit dobrou věc lépe, než dosud — nejslabší bod československé obhajoby je propaganda. Zde se může nepříteli podařit nebezpečný průlom — nenastane-li rychle důkladná náprava.

život a instituce

Karel Nedvěd:

Politické pozadí sokolských sletů

I.

Začátky Sokola.

Když se dr. Miroslav Tyrš vracel koncem roku 1861 do Prahy, přicházel do prostředí, v němž znovu ožívala naděje, že se podaří docílit samostatného českého státu v rámci Rakouska, prostředky mírnými, nenásilnými, spíše přesvědčováním a ujišťováním vládnoucích než organisováním odboje. Že se podaří přetvořit Rakousko ve federaci svobodných národů. — Říjnový diplom v roce 1860, jímž se císař zřikal absolutismu a jenž měl zahájit konstituční přestavbu říše, vzbuzoval naděje, že se české politice podaří konservativními prostředky dosáhnout národních cílů. Šedesátá léta jsou proto dobou nového rozmachu českého národního a především kulturního života. Ovšem, proti této konservativní politice, representované Riegrem, se už rýsuje oposice, která se začíná seskupovat kolem „Národních listů“, oposice mladočeská, radikálnější, výbojnější, důslednější ve svém odporu proti spojení s konservativní šlechtou, oposice moderně liberalistická a demokratická. V té době přichází Tyrš pln nadšení a horlivě hledaje cesty jak by se zapojil do tohoto národního hnutí a zakládaje spolek k pěstování tělocviku, spolek z něhož vyrostla dnešní velká ČOS.

Ale proč zrovna tělocvik?

Odpověď na tuto otázku najdeme, když se podíváme na fotografie — naivní a svým technickým provedením a umělkovanou nepřírozeností směšné — dra Miroslava Tyrše a jeho druhů. Spatříme muže útlé tělesné konstrukce, fyzicky slabého, se smutným melancholickým očima, v nichž se zrcadlí jakási úzkost, s očima, prozrazujícíma slabou nervovou konstrukci. Na fotografii prvního cvičitelského sboru pražského Sokola z roku 1864, která představuje t. zv. živý obraz, vidíme Tyrše, jak s obnaženou horní částí těla sedí na rameni nějakého mladíka a v póze antické sochy ukazuje prstem pravé ruky na své druhy. Z Tyršova životopisu víme, že jeho slabé zdraví způsobilo mu mnoho nepříjemných chvil a jeho nervové indisposice vyřadily ho dvakrát na delší dobu z veřejné činnosti a na konec patrně způsobily jeho smrt. Tento muž byl už tedy tělesně předurčen, aby viděl v ideálu tělesné zdatnosti vrchol všech ctností, aby v psychické vyrovnanosti, plynoucí z fyzického zdraví, hledal záchranu pro svůj duševní stav. Přidejme k tomu „kunsthistorické“ vzdělání, zájem o antické umění, tedy především o sochařství — zase ideál zdravého těla! — a pak pochopíme, že tento muž musil vidět záchranu národa v tělesné zdatnosti. A jako daň duchu doby, kterou prožíval zejména jeho národ — nacionalismus, slovanství, ale při tom nacionalismus a slovanství bez jakéhokoliv politického, natož výbojného zabarvení — a máme Tyršovu ideologii, kterou dal Sokolstvu.

Tyrš nebyl politik a politice nerozuměl, ačkoli byl jednu dobu dokonce poslancem. Muž tak založený, s takovými zájmy a s takovou životní filosofií je prostě tvor apolitický. A proto všechno, co Tyrš řekl o nacionalismu, o slovanství, o svobodě, rovnosti a bratrství — musíme chápat právě tak — apoliticky. Tyršova

va svoboda, rovnost a bratrství —, to je poněkud mlhavá vnitřní duševní svoboda a vyrovnanost. Rovnost není sociální, nýbrž pouze rovnost v tělocvičně, bratrství není bratrstvím politických bojovníků, nýbrž poněkud nejasným bratrstvím slovanským. I brannost, kterou Tyrš propagoval a které Sokol od začátku sloužil, neměla být branností ve službách národně osvobozeneckých snah: Tyrš sám nabízel rakouské vládě vytvoření dobrovolnických sokolských oddílů ve válce s Pruskem, v čele Sokolů bránil pražský Clam-Gallasův palác před pražským lidem a byl spokojen, když na některých místech důstojníci c. a k. armády měli velmi kladný poměr k sokolským jednotám. V článku „O podmínkách vývoje a zdaru činnosti umělecké“ v roce 1872 napsal:

„... Nebojujeme především jenom za udržení života? Ano! Než tak, jak věci stojí, možno již jenom vyšším snažením na kruhy dosud nerozhodné přitažlivě působiti a šiky naše sesilovati a upevňovati. A k tomu přece tolik víme: Jen zevní události mohou zas způsobiti obrat nám příznivý. Ty nejsou v moci naší. Co však v tom boji o bytí a trvání rozhoduje, kterýž životem zveme, je přednost celé povahy, tudíž zdravot a pevnost života národního vzdělání a s ním též umění.“

Tedy jen nějaký vnější zásah, nic však, co máme v moci, může pomoci národu. Nezbyvá než čekat, a zatím dbát o „vyšší snažení“, o „zdravost“, vzdělání a umění.

S takovým apolitickým programem zakládá Tyrš přísně nepolitický spolek.

Ale i velmi nepolitická ideologie a velmi nepolitická organizace stává se za určitých okolností záležitostí politickou. To se stalo i Sokolu. Politika, vyhazována ze sokolských tělocvičen dveřmi, vracela se od prvního dne Sokola až do dnešních příprav k desátému všesokolskému sletu oknem.

Hned od prvního dne existence: byla to snad náhoda, že je Tyrš obklopen mladočeskými politiky, že je proti jeho vůli navržena a přijata až příliš politická, garibaldiánská červená košile, zavedeno demonstrační tykání, že autorem sokolských stanov nebyl nikdo jiný než dr. J. Grégr, a že Sokol se stává nejpevnější tvrzí mladočešství? Jistě, Sokol vždy prohlašoval neutralitu v bojích Mladočechů se Staročechy, mezi sokolskými činovníky se vyskytovali i Staročesi, dokonce i sám Rieger byl velmi váženým Sokolem — ale celá sokolská ideologie a činnost byly přece ve znamení mladočešství: zdůrazňovaná demokratičnost, všénárodnost, slovanství, protiklerikalismus, pokrokovost. A tak také chápal účel a snahy Sokola lid, který stál zcela na mladočešské straně v boji proti staročeské konservativnosti. Oficiální historik Sokolstva L. Janďásek píše:

„Protože Tyrš ani kdokoliv jiný . . . neměl příležitosti podrobně a jasně vyložití účel spolku a jakási tajemnost a neurčitost umožňovala dohady a záměry o dalekosáhlém, snad i revolučním cíli, o němž se veřejně mluvíti nesmělo („pro nic za nic neučí se někde šermu a jízdě“, píše současník), tož nadšení pro nový spolek vzrůstalo den ode dne . . . V předstávách lidu, odhodlaného k boji za samosprávu a politickou samostatnost české koruny v rámci Rakouska, počínal se nový spolek jeviti jako blanické vojsko, jako příprava na dobu, kdyby bylo nutno chopiti se i zbraně. Takové chápání sokolství, proti Tyršově a Fügnerově myšlence jistě hodně zúžené (!) bylo sdíleno největší částí lidu i členstva; spojovalo co nejtěsněji sokolství s dobovými cíli i poměry národními, stavělo sokolstvo do služeb národní myšlenky a zejména do služeb jejího boje politického.“

A jiný Sokol s hrdostí vzpomíná, jak na nějakém výletě ukázal na něho jakýsi Němec a pravil svému

průvodci: „Das ist auch ein Sokole. Das sind die Offiziere der künftigen tschechischen Revolution!“

Tato političnosť, podepřená mladočeskými politiky a všeobecným míněním lidu, jehož snahy mladočeští politikové reprezentovali tehdy nejlépe, zůstala Sokolu do dnešního dne. A je zajímavé, že právě tato politická ideologie mladočeství zůstala Sokolu ještě dlouho, procházejíc všemi změnami, které si vyžádala doba, ale její podstatné znaky: liberalismus, demokratičnost, slovanství a protiklerikalismus, zůstaly až dosud.

Ne, že by Mladočeši potřebovali Sokola, jako národního vojska, které by provedlo branný odpor proti Rakousku. Tak daleko mladočeské plány nikdy nesahaly. Ale Sokol se jim velmi dobře hodil, jako lidová opora jejich národních snah a ještě více v chystaném boji proti Staročechům.

Politické nadání nepolitických mužů.

Nepolitickým vůdcům „nepolitického“ Sokola nelze upřít velký politický talent: dovedli se velmi obratně vyhnout všem nebezpečím stranických bojů, dovedli proplout každým nebezpečným úskalím — a při tom nezadali v ničem politickému významu Sokolstva.

V prvním období své činnosti vyvíjí se Sokol velmi rychle. Stává se největší českou veřejnou organizací. Ale brzy přichází krize. Staročeská politika ztroskotala po druhé: všechny sny o federalisaci Rakouska byly pohřbeny. Zavedení dualismu ukázalo, že vládnoucí Vídeň nepomýšlí na uskutečnění slovanských požadavků. Nadšení a radikalismus národa ustupují bezradnosti a apatii. Mladočeská opozice ještě není tak silná, aby převzala vedení národa. Politická krize teprve uzrává. Ale je tu hluboká hospodářská krize.

A Sokol to ihned cítí na své organizaci. Apatie zasahuje i sokolské vrstvy. Šermu a jízdě se vyučovalo opravdu pro nic za nic — to si aspoň musil myslet malý český člověk, který sotva mohl rozumět Tyršovým filosofickým úvahám. Vláda začíná propagovat hasičství, které se stává velkým nebezpečím pro Sokola. Celé jednoty se proměňují v jednoty hasičské: je tu aspoň viditelný cíl — boj proti požárům — a není v tom nic nebezpečného, co by mohlo pokojného občana přivést do konfliktů s úřady.

První sokolský slet.

Několik let národní krize, malátnosti a pasivity Sokol přece přečkal. Uzavřel se sám v sobě, udržoval jen chabý život v tělocvičnách — ale vydržel.

Vstupem českých poslanců a zahájením období českého aktivismu začíná nový rozmach národního života, a Sokol znovu ožívá. V roce 1882 koná se sokolská jubilejní slavnost — I. sokolský slet na pražském Střeleckém ostrově. Účast byla úžasná: v průvodu šlo 1600 sokolů a cvičení se zúčastnilo 720 cvičenců. Dva roky potom se zakládají sokolské župy: Tyršova v Kolíně a Středočeská v Praze. V roce 1887 se konají místo zakázaného II. sletu závody v Českém Brodě za účasti amerických hostů. V roce 1884 je pořádán zájezd do Krakova a čtyři roky nato do Lublaně. Konečně v roce 1889 — nezapomeňme, že je to rok definitivního konce staročeství! — je založena Česká obec sokolská, sdružující 11 žup, 152 jednot a 17.959 členů. To už je velká organizace, zakořeněná v národě, kterou policejní persekuce nemůže zdotat.

Za prudkých bojů mezi Mladočechy a Staročechy zachovával Sokol, věren tradici Tyrše a Fügnera, neutralitu. Aby nebylo vzbuzeno ani zdání stranickosti,

byli ve výboru pražského Sokola zastoupeni téměř paritně představitelé obou směrů. Ale přesto stranil Sokol už samou svou existencí Mladočechům, a staročeství politikové svými sokolskými funkcemi tuto skutečnost jen kryli. Poslední boj svedl J. Grégr s Riegrem — o otázku vyrovnání s Němci a o úpravu jazykových zákonů. Sokol byl ovšem neutrální, ale celá sokolská mentalita, nacionalistická a průbojná, agitovala proti smířlivosti a ústupnosti Riegrově. Staročeství chtěli spolupracovat se šlechtou — a „neutrální“ Sokol byl až demonstrativně demokratický! Staročeství opouštěli slovanskou politiku, schvalovali v delegacích zahraniční politiku, namířenou proti jižním Slovanům — a „neutrální“ Sokol zahajuje právě v této době své slovanské styky. Staročeství chtějí žít v míru s katolickou církví a s církevní hierarchií — a „neutrální“ Sokol pořádá poutě do Kostnice a sbírá na Havlíčkův pomník. Není náhoda, že se v této době mluví o Sokolstvu znovu jako o národním vojsku, o tisíciletém boji s Němci a Maďary, který prý rozhodne Sokol, o tom, že „se vlast může náhle octnouti na Hostýnu“ a že se má Sokolstvo, „nejbojovnější a nejstatečnější šik národní obrany“, připravovat ke „konečnému cíli veškerých našich snah“.

Účast Sokola v politických zápasech.

Ani v době vášnivých rukopisných bojů nezůstal neutrální Sokol neutrálním. I zde pudilo celé sokolské ovzduší členy na stranu těch, kteří hájili pravost rukopisů. Masaryk byl sice členem malostranské sokolské jednoty — na jedné fotografii ho vidíme, jak stojí obklopen cvičenci, oblečen do tílka, s rukama skříženými na prsou, s profesorským cvikrem na nose, s tvářmi vroubenou krátkým plnovousem — a měl vždy pozitivní poměr k Sokolu, jen poněkud ochlazený dobrodušným a ironickým slovíčkem „sokolovat“, jehož důsledně používal; ačkoli nemáme na to důkazů, jsme přesvědčeni, že demonstrací, na nichž byl tento duch vyhazován z národa, se zúčastnil ne jeden sokolský „bratr“. Nemohlo to prostě ani jinak být: celý Masarykův kriticismus a realismus, nemilosrdný boj romantické frázi, jeho odpor proti prázdnému slovanství, jeho blízkost socialistickému dělnictvu, s kterým se Sokol dostal brzy do vášnivého boje — to vše bylo vzdáleno romantismu, slovanství a nacionalismu mladočeství a sokolství. Ale dokonce i otevřené protiidealistické stanovisko zaznělo v řeči Scheinerově, v níž kritisoval dobu jako neradostnou, bez svěžesti, bez okázalých projevů národního nadšení a sebevědomí; jsme prý odchováni v době střízlivé, v mrazu a chladu „rozvážnějších“ časů, kdy se i vynořuje otázka, „zda hodno i radno, abychom nadále co národ žítí se snažili“. Osten namířený proti Masarykovi se tu ani nezastírá.

Právě tak je tomu s poměrem Sokola k politickému katolicismu. Není zde místa na rozbor příčin, proč se český nacionalismus dostal do rozporu s Římem. Ale je zajímavé: když ještě tato otázka není aktuální, když ještě nacionalismus nenabyl takové síly, je Sokol opravdu neutrální v poměru k náboženství. V začátcích Sokola je spolkový prapor vždy církevně svěcen, Sokol se jako spolek zúčastňuje procesí Božího těla, četní kněží jsou členy Sokola. Tento poměr se mění v otevřené nepřátelství, když mladočeská reprezentace národa vypovídá klerikalismu boj. Nakonec se stává celý Sokol svobodomyšlný, poměr Sokola k Volné

myšlenka je více než přátelský, aktivní katolíkové jsou právě tak jako „beznárodní“ socialisté vykazováni ze sokolských jednot a v sokolském orgánu se objevují takové články: „Sloužíme národu, oni (klerikálové) Římu, Sokolové světlu, klerikálové tmě, my svobodě, oni porobě.“

Poměr k vlastnímu státu.

Uplyne jen 14 let po napsání těchto řádek, a sokolský vzdělavatel napíše:

„Po době „čistého rozumu“, která na čas ovládla myšlení lidstva, počínáme se opět vraceti v doby, kdy všeobecně se uznává, že náš lidský rozum nepostačuje na zodpovězení všech otázek, jež si klademe, a že ducha lidského namnoze neuspokojuje ani vyloučení všeho, co rozumem nechápe z okruhu úvah a hledání. Tak vracíme se z dob, kdy náboženství bylo něčím „překonaným“, do dob, kdy se stává opět důležitým činitelem v kultuře lidstva.“

V těchto čtrnácti letech se totiž důkladně změnil poměr Sokola ke státu, neboť zatím zmizelo Rakousko. Nový poměr státu určuje tedy i nový poměr k náboženství. Nepolitický Sokol má velmi pružnou politiku.

Dokud mladočeské měšťanstvo a inteligence byly jedinou politickou reprezentací národa, nic jednotu Sokola neohrožovalo. Sokol byl opravdu všenárodní organizací. Ne že by už tehdy neexistovala v českém národě otázka sociální. Průmyslový vývoj zemí svatováclavské koruny byl už tehdy tak pokročilý, že vedle měšťanstva existoval početný proletariát. Ale dokud si proletariát neuvědomil vlastní politické cíle, dokud se podřizoval politickému vedení měšťanské inteligence, do té doby mohla sociální otázka býti řešena v Sokole velmi hladce. Tyršův druh a spoluzakladatel Sokola, liberální měšťan Fügner, mohl úspěšně řešit sociální otázku takto:

„Nechť nás v pevný celek váže láska k vlasti, láska k řeči naší, nechť jsme spolek bratrů svorných, nerozdvojených ni náhledy politickými ni náboženskými, budiž bohatý bratrem toho, jemuž osudem méně přisouzeno, kdo duševními silami pracuje ke zdaru vlasti, budiž upřímným bratrem Sokola, jehož pěst zdobí mozole práce poctivé.“

Ale s Fügnerovým filantropickým programem Sokol nemohl vystačit v okamžiku, kdy si dělnictvo klade nové politické a sociální úkoly, odlišné a protichůdné úkolům národním, formulovaným mladočeskými politiky, kdy se začíná diferencovat a tvořit vlastní politickou stranu. Marxismus vnikl do českých zemí již v době, kdy Sokol byl v začátcích. Ale pokud ještě neměl značného politického vlivu, nebral Sokol jeho existenci na vědomí. V té době první čeští sociální demokraté byli členy a někdy dokonce i činovníky sokolských jednot. Všechno se však změnilo, když se marxistické dělnictvo ustavuje jako samostatná politická strana, když odmítá právo měšťanstva zastupovat celý národ, a když v protikladu k měšťanskému nacionalismu vytyčuje internacionalismus.

Koncem století je sociální demokracie už tak silná, že se odvažuje samostatně kandidovat do říšské rady (umožňuje jí to volební reforma) a na říšské radě se objevuje 5 sociálnědemokratických poslanců, kteří odmítají vstoupit do společného českého klubu, ba naopak vstupují do společného mezinárodního socialistického klubu a odvažují se dokonce vystoupit proti obvyklému státoprávnímu ohrazení mladočeských poslanců s vlastní deklarací.

Ještě dříve nejelitnější jména české kultury — Šalda, Březina, F. V. Krejčí, Machar, Mrštík, Sova a j. — v „manifestu moderny“ ostře vystupují proti ideolo-

gii vládnoucí v národě, prohlašují, že jsou „přesyceni frázemi, zhnuseni hejslovaněním a kdedomováním“, že národnost není patentem ani Mladočechův ani Staročechův, protestují proti „bengálovým produkcím“ a na otázku, počítají-li dělnictvo k národu i tehdy když je internacionální, odvážně odpovídají „Ano!“

Rozkol mezi Sokoly.

Tento duchovní a politický kvas ohrožuje jednotu Sokola. Teď se po prvé objevují v českém národě názorové různice nikoliv taktické, nýbrž hluboce zásadní. Všenárodní povaha Sokola dostává trhlinu. Prudké boje, které otřásají českými městy po protistátoprávní prohlášení sociální demokracie, se nezastavily před branami tělocvičen. Mezinárodní sociální demokraté jsou vylučováni z národa a tedy i automaticky ze Sokola. Na některých místech odpovídá dělnická většina sokolského členstva otevřenou rebelií. Dochází k založení Dělnických tělocvičných jednot.

Sokol tím neztratil všechny dělnické vrstvy, neboť brzy dochází k ustavení národně-sociální strany, která v té době je ostře protimarxistická, vede se sociální demokracií prudké boje, a proto je s ní Sokol ve velmi přátelských stycích. Tato okolnost mu umožňuje zachovat svůj nadstranický ráz v době, kdy dochází k úpadku mladočeské strany. Ale vůči internacionální sociální demokracii je Sokol nesmiřitelný. V roce 1910 dochází už k formálnímu usnesení o neslučitelnosti členství v Sokole s členstvím v DTJ. Fügnerovy filantropické myšlenky jsou teď doprovázeny v proslovech před šikem a v časopiseckých článcích, úvahami o hodném českém dělnictvu, svedeném cízáckými německo-židovskými agitátory a proti třídnímu socialismu se vyzdvihuje nadtřídní ráz sokolské ideje.

Sletové scény.

V roce 1891 se koná v souvislosti s pražskou jubilejní výstavou II. sokolský slet. Nadšení, které zachvacuje celý národ, přenáší se pochopitelně i na slet. Čtyři roky nato — v roce 1895 — koná se III. slet, tentokrát už na vlastním sokolském sletišti, zase v souvislosti s Národopisnou výstavou. Na třetím sletu po prvé cvičí dorost. Současně se 28. září na sv. Václava koná I. sokolský sjezd, který usnází zavedení vzdělávací činnosti v Sokole a navrhuje všem sokolským jednotám, aby zavedly také cvičení žen, které dosud cvičily jen tu a tam. Rok nato spojuje se Česká obec sokolská s obcí Moravskoslezskou v jedinou Českoslovanskou obec sokolskou. V roce 1901 se koná IV. slet. Pět let nato, v roce 1906 — to je právě doba, kdy se znova začínají vzdouvat vlny slovanské politiky — konají se sokolské zájezdy do Záhřeba a na Černou Horu. V roce 1907 koná se V. sokolský slet a současně je založen Svaz slovanského Sokolstva. Na V. sletu překročil sletový program po prvé rámeček pouhého cvičení. Divákům se předvádí sletová scéna, která má v alegorické formě a s ohledem na cenzuru esopovskou řečí znázornit boj a vítězství slovanského živlu nad Němci. Scéna v podobě šachové hry symbolicky ukazovala Žižkovo vítězství nad vojsky Sigmundovými. Od té doby stává se sletová scéna tradiční součástí každého sletu, a přidržuje se vždy nějakého historického slovanského námětu. Výjimka byla učiněna na IX. sletu, kdy na oslavu 100. výročí Tyršových narozenin byl inscenován jeho „Hold olympijský“, a ovšem také letos, kdy po prvé má scéna námět ze současné doby. Poslední slet před válkou konal se v roce 1912. Byl to

současne první slet všesokolský — balkánská válka je mocným impulsem pro oživení všech slovanských tradic — a celý slet je vlastně jediným velkým projevem pro jednotu jižních Slovanů.

VI. slet manifestoval

„čisté úmysly své a záměry, prodchnuté hlubokou, opravdovou láskou k lidu svému, lidu slovanskému, jež vyvede z útisku a ponížení na výsluní osvěty a volnosti hodné člověka, hodné krásné duše a vrozené ušlechtilosti slovanského plemene, které vezdy bylo nositelem a ochráncem lidstvi, bratrství a rovnosti veškeré“.

Jak je to vše prodchnuto čistokrevným panslavistickým romantismem!

Po celou tuto dobu Sokol roste tou měrou, jak se vůbec vzdmáhá český národní a kulturní život. Těsně před válkou má již 120.000 dospělých členů. Není téměř českého městečka, není větší vsi, aby tam nebyla ustavena sokolská jednota. Je to nyní síla, se kterou musí rakouské úřady počítat. Teď už nelze slet zakázat, nebo jinak persekvovat takové mohutné hnutí.

Ale současně s taktikou politických stran, které se v této době vůbec nechystají k brannému odporu proti Rakousku, se poněmhu mění i sokolská politika. Již se nemluví tolik o brannosti a místo Tyršova ideálu mužnosti nastupuje do sokolského slovníku humanita.

„Ideálem naším jest člověk, jehož veškerá snaha spočívá na pevném podkladě lásky k bližnímu . . . My ozbrojujeme lid silou a zdravím ku práci a uvědomění, my chápeme se osvěty proti zbrání násilí a korupce, my vyvoláme činnost a ruch, sílu a zdraví k zápalu jarému a mužnému o pouhý přebor, proti boji vedenému krvelačnou zvířecí touhou ničení . . .“

Do popředí se rovněž dostává heslo svobody „národohospodářské“ a Sokol je jedním z nejhrořlivějších propagátorů hesla „Svůj k svému“.

věda a práce

Zdenka Wattersonová:

Fysiologie plynových masek

Kdyby měl průměrný civilista zodpovědět otázky, co je plynová maska, jak funguje a jaká je největší pravděpodobnost ochránění, dostali bychom pravděpodobně řadu chaotických odpovědí. A není se čemu divit. Vždyť celý problém výroby masek se teprve pomalu probírá s chaosu na světlo. Lidé jsou zmateni několikerým jménem masek, jejich formou, která se ne sice v podstatě, ale v detailu liší, neznají princip, na kterém je založeno složení filtru, mají představu, že je nádoba filtru naplněna podivnými chemikáliemi, nevědí jak je to s různými velikostmi masek, ptají se, jak tomu je s maskami dětskými a jaká se připravuje ochrana nemluvnat. Chtěli by vědět, jak dlouho filtr chrání, jak se obnovuje, jak se člověku dýchá v prostoru nejen omezeném, ale i naplněném vlhkostí sraženého dechu etc. etc. Pokusím se alespoň v hlavních obrysech tyto otázky zodpovědět.

Z čeho se skládá plynová maska.

Každá maska má nejnápavnější dvě části: pryžové tělo a dýchací hadici, ukončenou filtrem. Jsou to ony dvě části, které působí, že se dnes miliony lidí otrásají pohledem na její groteskní ošklivost. Představa, že se více méně ušlechtilá lidská tvář změní nasazením masky v tupou fysiognomii zvířete ne nepodobného vepři kříženému se slonem, má v sobě jen při nejlepší vůli komický element.

Oční otvory masek, odborně zvané zorníky, jsou vzduchotěsně uzavřeny netříštivým sklem značky Torax, na otevřené místo odpovídající otvoru úst je vmontována tak zvaná vdechovací komora. Je u některých masek z netříštivého bakelitu, u jiných ze stříkaného hliníku. Dýchací hadice, která na první pohled vypadá, jako by byla zkonstruována z kovových, do sebe zapadajících prstenců, je de facto z jediného, článkovaného kusu gumy, který je dokonale poddajný.

Ke konci hadice je přišroubován filtrovací tank. Masku se připevňuje na obličej zařízením vyřešeným několika pevnými, elastickými páskami, ukončenými přeskami a vlepými solidně na okraj těla masky. Některé masky mají tyto pásky vedle toho i všíité, takže pravděpodobnost odtržení je naprosto minimální nebo snad ani neexistuje. Páska hraje ovšem při celé funkci masky velkou roli, je poutem mezi bezpečností a nebezpečím daleko větším než materiál, z něhož je vyrobeno gumové tělo.

Druhy masek.

Protože na masce pracovalo mnoho vynálezců a protože nejsou vyráběny jediným podnikem, je přirozeně několikera. A právě proto, že je několikerá, zastavuje se občan na rozcestí; a uvažuje, kterou by si měl koupit. Prodejny masek snaží se vysvětlit, že všechny masky jsou dobré a účinné a není třeba o jejich slovech pochybovat. Cena masek, která kolísá mezi 85 Kč — 305 Kč (tato s filtrem) svádí ovšem k závěrům, že laciné masky asi nestojí za mnoho, hlavně když tu ještě pracuje asociace se slovem „lidová“, kterým byl nazván nejlevnější typ, a jemuž dnes výrobny i ústřední prodejny raději říkají „civilní“, když je první zkušenost byla poučila, že obchodní heslo má tolik co dělat s psychologii kupce. Byla by krivda, myslet si, že je lidová čili civilní maska špatná proto, že stojí jen 85 Kč a že slovo „lidový“ opisuje názor: je to pro lid a pro lid je všechno dobré. Naopak. Jméno „lidová“ stojí jako kontrast k pojmenování jiné masky jako „pracovní“ nebo „samaritská“. Předpokládá se, že voják nebo i civilista, který by byl při plynovém útoku vystaven daleko většímu nebezpečí než druhý, potřeboval by samozřejmě solidnějšího ochránění.

Civilní maska má tělo z výborné šedé pryže, největší zorná pole, nejmenší škodlivý prostor. Vdechovací komora je provedena tak, že zasahuje až do hoření partie masky, ne však až nad zorníky, které se tedy nezamlžují a nepotřebují být před nasazením masky potírány mýdlem a otírány kapesníkem. Odslinění masky, které hraje tak velikou úlohu pokud jde o pohodlnost masky, je na nejnížším bodu těla, a každý laik pochopí, že je tedy nejlepší. Tvar brady je řešen tak, že při pohybu filtru při chůzi, eventuálně běhu, pěruje. Bakelitová dýchací komora je ze speciální směsi a je stejně lehká a pevná jako hliníková. Materiál, ze kterého jsou utkány gumové pásky je u lidové masky stejný jako u nejdražší. Tělo masky se dokonale poddá a okraje přilnou k obličejí. Je tedy vidět, že není třeba pochybovat o její zdatnosti. Tento druh masky existuje ještě v jiném vydání, totiž s lemoučkou, kterou je ukončen okraj těla, lemoučka je z jelení kůže, a tvrdí se, že má význam pro lidi, kteří trpí stykem s pryží. Jinými slovy asi méně tlačí. Člověk má však pocit, že při eventuálním plynového útoku, který by přinesl tolik mentálních i fyzických útrap by tento detail hrál pramalou roli. Cena masky s lemoučkou je o něco vyšší než masky prosté.

Nejrobustnější a nejdůkladnější na pohled je tak zvaná maska „samaritská“. Je to maska, která by musila konat svůj úkol bezprostředně a v silně zamořeném prostoru, a musila by ochraňovat vojáka, který by třeba utíkal přes neschůdný a kamenitý terén, na který by přešlo nebo svítilo a pátilo silně slunce. Proto je její tělo opatřeno přivulkanisovanou vrstvou šedého trikotinu. Lze-li spoléhat na netříštivost bakelitu při normálním pohybu, musí být ten, kdo vykonává své pracovní povinnosti, opatřen na sto procent, tak, aby se dýchací komora nepoško-

díla ani dopadem na kámen, stykem s kovem nebo dřevem pušky. Filtr, který vypadá ve výkladech prodejen tak masivně, a který nosí voják v brašně u pasu, musí být samozřejmě vypočítán na delší ochranění: hustota plynu bezprostředně zamořeného okolí je samozřejmě větší než hustota někde v krytu nebo soukromém domě civilisty. Ale o filtrech později. Normální maska typu S (čili samaritáská) má však menší zorné pole než lidová, má však větší škodlivý prostor, (čili prostor, kde se mezi obličejem a gumou zachycují vodní páry, než mají možnost vytéci vydechujícím ventilem) aby se pod ní dal nasadit skřípec nebo brýle s plochými pásky za uši. Detail důležitý pro lidi, kteří se nemohou bez brýlí obejít. Civilista se špatným zrakem, a který má dosti peněz (148 Kč plus 25 Kč za filtr), udělá tedy dobře, když si koupí masku typu S.

Mnoho se mluví o tak zvané masce fyziologické, (LPS). Slovo fyziologická tedy znamená, že je přizpůsobena zvlášť tvarem pro všechny typy lidského obličej. V důsledku toho má co nejmenší škodlivý prostor. K jejímu konečnému tvaru se došlo po pokusech, při nichž byla vyzkoušena na 1500 lidech nejrůznějších tvarů obličej. Její tělo je gumové a nepotažené trikotinem, vzduch se nassává mezi zorníky, které se proto zamlžují, takže před nasazením musí projít procedurou mydlení a otírání, komora je bakelitová. Maska má však jeden značný handicap, který továrna jistě bude hledět ihned napravit: upínací pásky jsou do masky jen vnytvány, takže se už při zkoušení masky v některých případech odtrhly. Na to, že stojí LPS 148 Kč, má zákazník plné právo žádat, aby byl nedostatek okamžitě napraven.

Maska tak zvaná detekční (LPS D) je stejného typu jako předešlá, jest však potřena (filtr i krabice) směsí, tam, kde by přišla ve styk s kapkou yperitu nebo lewisitu, ukáže fialovou skvrnu, jež ovšem po umytí masky zase zmizí. Stojí 185 Kč, ale není, právě tak jako jiné masky, na skladě.

Horáková továrna ve Strašnicích vyrábí zatím ještě nepojmenovaný fyziologický typ masky, který je uvnitř zkonstruován tak, že se při vdechování přitiskne k nosu a ústům ještě menší maska, vytvořená záhybem v masce vlastní, takže se zmenšuje škodlivý prostor na minimum. Tedy problém pohodlnosti spíš než nějaké zvláštní bezpečnosti. Na masku je však možno nasadit zvláštní mikrofon, takže je v ní možno telefonovat. Na rozdíl od pouhé LPS je potažena trikotinem. Tedy maska zřejmě spíš služební než civilní.

Lidovou masku s lemovkou i bez lemovky vyrábí továrna Fatra, velké služební soupravy typu SS také. Samaritáské masky jsou z továrny Chema. Techna má normální typ masky S, která není nyní na skladě a je slíbená prodejnám asi do měsíce. Lidovou masku vyrábí Fatra, Techna, Ypra (Kudrnáč).

Dětská maska.

Dospělí lidé by to tedy měli zatím více méně (zatím méně) zařízeno. Děti na tom nejsou tak dobře. Hlavně malé. Předpokládá se, že dospělejší dítě, normálně vyvinuté obejde se s lidovou nebo fyziologickou maskou pro dospělé. Vyřešit problém dětí menších nebo dokonce docela malých je, zdá se, velmi nesnadný. Musí se tu počítat s fyziologií i mentalitou dítěte a s faktem, že mít na sobě delší dobu masku znamenalo by asi u dospělého člověka zkoušku, kterou si ani ještě nedovedeme představit. Malá dětská celogumová maska stojí 135 Kč. Stojí-li podle tvrzení vyrábětelů dokonale ochranná lidová maska pro dospělé 85 Kč, laik se ovšem musí hned zeptat: proč 135 Kč? Dokonce dvakrát proč, neboť tak, jak maska existuje dnes, nemá ani hadici, takže se poměrně hodně těžký a velký filtr musí našroubovat na dýchací komoru přímo. Výsledek je, že celá malá a patetická maska převažuje směrem k filtru a malé dítě musilo by překonávat vedle zmatku plynového útoku i značné nepohodlí. Větší dítě by si ovšem filtr přidrželo, ale žádat takovou inteligenci od dítěte 2—3

letého, pro které je maska také míněna, bylo by snad trochu moc. Je jisté, že by se instinktivně pokoušelo, s katastrofálním výsledkem, masku strhnout. Snad tu bude zjednána náprava tím, že i malé masky budou mít nějaké řešení, při kterém by se filtr pojil ke komoře hadicí a byl připevněn a podporován u pasu. Počítá se, že větší dítě, řekněme tak 7—8 let staré, může mít už lidovou masku pro dospělé. Tím se ovšem řeší problém dětské masky jen procentně. To nestačí.

Nemluvnata.

Člověk se rozmyšlí, má-li tuto kapitolu vůbec psát. Ale bez ní nebyla by reportáž úplná a ostatně mají rodiče nedávno narozených dětí právo vědět, jak to vypadá s jejich bezpečím. Nemluvně nemůže mít filtrovou masku z toho důvodu, že by nestačila síla dechu. Padá tu tedy v úvahu nějaké zařízení, do kterého by se přiváděl vzduch. V některých pražských prodejnách je k nahlédnutí tak zvaný k o č á r k o v ý k r y t, první ukáзка řešení bezpečí pro malinké. Je pravděpodobno, že je vyřešeno dobře, ale má dvě velké vady: není ještě v prodeji, — což by nebyla snad taková vada, neboť se nad námi ještě nesnášejí vraždící plyny, — a je vypočítán na nějakých 450 Kč. Tedy hříčka bohatých. Pracuje se však na d ě t s k ý c h v a c í c h, které byly již předloženy Vojenskému chemickému ústavu, jako ostatně všechny masky, k schválení. Budou prý schváleny do čtrnácti dní. Jak je daleko pak od konce čtrnácti dní do neomezené distribuce, patří do kategorie odpovědi: Bůh sám ví. Bylo mi řečeno, že vyřešit problém dokonalého těsnění je velmi nesnadný. Laik, který stále čte, že tam či onde byl právě pořízen stroj, který řezá kovy, sklo a jiné hmoty do tenkosti setin milimetrů, a který se dočítá o nejsložitějších technických zázracích, si ovšem říká, proč by to mělo být tak nesnadné. A proč by měla cena slibovaného vaku být vysoká. Ve Francii je tento problém částečně vyřešen. Existují skleněné bedničky a vaky, v nichž je stále lehký tlak vzduchu a do nichž nemůže vzduch nasycený plynem proniknout. Protože je těžké, získat si přesné a číselné informace, doufejme, že bude brzy v prodeji množství poměrně levných, dobře fungujících československých vaků nebo něčeho, kam by se dalo vsunout nemluvně, a že budou rodiče uklidnění. Což ovšem zase neřeší celý menší problém uvnitř velikého. Napoleon řekl: Nic jsme nevykonali, dokud jsme nevykonali všechno.

Masky pro zvířata.

Berouc na sebe risiko, že pohorším druh lidí, kteří nevědí, jakým přítelem může být pes, doplňuji reportáž otázkou, pomýšlí-li se na to, aby se snad jednou, až budou mít lidé potřebné masky, vyrobit masku pro psa. Dělal se již pokusy konstruovat masky pro policejní psy. Tedy pro zvířata užitečná. Zdá se, že je s nimi trápení. Zdanlivě stereotypní fyziognomie této rasy je jednou většího, jednou menšího rozměru, masky tedy zatím neexistují. Pokud jde o jiné rasy psů, ani se na ně nepomýšlí, což je víc než pochopitelné. Kdyby se člověku nechtělo věřit, že s pokračujícím časem oddaluje se i každá možnost nejen plynové ale i války vůbec, řekl by si, že přijde den, kdy budou nachystány i protiplynové vaky alespoň pro naše foxteriéry, sealyhamy a skye a jinou menší čeládku lidem tak milou. — Nemohla jsem vypátrat, jak by tomu bylo s maskou pro koně a dobytek.

Něco o filtru.

Filtr, toto srdce masky, není naplněn neznámými chemikáliemi. Má však dvojitou vrstvu, jednu přímo nad spodním otvorem, která spočívá v složeném zvláštním buničínovém filtračním papíru, zadržujícím arsiny, dýmy a mlhy z rozprášených kapalin. Nad touto vrstvou je mezi dvěma sítky vrstva speciálně impregnované aktivního uhlí, rozemletého na částičky podobně jako rozemletá káva. Tyto částičky mají schopnost

a d s o r b o v a t (nikoli absorbovat) plyny a páry. Adsorbce se děje tedy na POVRCHU těchto částíček, jichž je ohromné množství, takže by byl adsorbční povrch, rozvinutý do plochy, značně veliký. Plyny a páry se zachycují na povrchu v podobě mikroskopických bublinek. Zamořené vzduch tedy vychází čistý, bez plynu. Uhlí zaručuje bezpečnost svou schopností adsorbovat všechny druhy plynů známých i neznámých. Každého však zajímá vědět, jak dlouho by trvalo, než by se sečtené povrchy uhelných zrnek pokryly plynovými bublinkami tak, že by se stal filtr nepotřebným. Odpověď je relativní, ale možno představit, že je pravděpodobno, že by některý plyn prošel filtrem už adsorbovaným tak okamžitě, že by nastalo nebezpečí zadušení. Když by člověk cítil, že se mu začíná dýchat hůře, bylo by to znamením, že filtr skoro dokonale své poslání a bylo by možno, se zatajeným dechem, našroubovat filtr rezervní. Úkon šroubování není nic problematického, je to asi tak snadné, jako našroubovat víčko na kelímek hořčice. A nyní jak je to s onou relativní trvanlivostí filtru. Pokud to jde vůbec vypočítat, má být asi průměrná trvanlivost normálního filtru v zamořené prostoru 100 hodin. Při velké koncentraci plynu byla by ovšem menší, ale na druhé straně při zamoření slabém značně větší. Na příklad v takové koncentraci fosgeny, při níž by nastala porucha plic v jedné minutě, dalo by se s filtrem dýchat bez obavy asi 7—10 hodin. Dráždění plynu je okamžitě cítit, postupuje však poměrně pomalu, takže není tak nebezpečné, jak si představujeme. Velký filtr, ten, kterému se říká služební, chrání prý 300—500 hodin. To je představa uklidňující.

Že se s filtry musí zacházet podle předpisů, je samozřejmé. Musí být po skončeném zamoření odšroubovány a pořádně uzavřeny váčkem, spodní otvor se musí uzavřít nálepkou nebo gumovou zátkou. Normální bojový filtr F a t r a stojí 40 Kč, velký 85 Kč. Chema normální 85 Kč. Vedle bojových filtrů jsou tak zvané filtry c v i č n é, mnohem lacinější (15 Kč a 25 Kč), které před plyny ovšem nechrání. Všechny filtry i masky mají normalisované šroubování, takže se hodí ke všem druhům. To je dobře si zapamatovat.

Jak zacházet s maskou.

Při správném uložení vydrží prý maska i deset let. Vulkanisovaná pryž, z níž je vyrobena, je prvotřídní jakosti, a vzhledem k tomu, že cena pryže na světovém trhu poslední léta neobyčejně klesla, lze tomu bez pochybování věřit. Ventily masky, tam, kde přicházejí ve styk s chemikáliemi, jsou z čisté parapyže. Masku se musí dobře uložit, aby vydržela v co nejlepším stavu. To znamená, že se nesmí nacpat do krabice a nechat někde na teplém místě, tak, aby měla příležitost puchřet a přežít se. Zabálí se do celofánu nebo prostě do papíru a pověsí se do skříně nebo nějaké temné místnosti. Čím chladnější místnost, tím ovšem líp. Kdyby byla místnost tak studená, že by tam v zimě maska namrzla, nesmí se před přiložením k obličejí násilně napínat. Přiloží se k tváři nebo se nechá chvíli na teplém místě. Uskladněnou masku je však potřeba řeckně jednou za týden vyjmout z obalu a znovu ji nasadit. Tak bude každý jist, že guma neztratila pružnost, tak důležitou. Ostatně si tak člověk zopakuje dril správného nasazování, na kterém také velmi záleží.

Nevím, může-li takováto reportáž čtenáře uspokojit. Dali jsme jí úmyslně název F y s i o l o g i e p l y n o v é m a s k y a zde by měla končit. Kdo by chtěl vědět to či

ono odborněji, najde v každém vedoucím knihkupectví spisky zabývající se tímto tématem. Nebyly však zodpověděny otázky, kdy přijdou do prodeje masky v dostatečném výběru i počtu, kdy bude zaopatřen celý národ inklusive děti a nemluvnata, budou-li masky později cenově jinak upraveny, kdo všechno je bude vyrábět mimo dosavadní Chemu, Fatru, Ypru, Technu a Horáka. Mluví se poslední dny o syndikátu.

Průměrný občan má dojem, že se začalo s výrobou pozdě, že se začínalo teprve tehdy, když už jiné národy učinily a stále činí pečlivá opatření. Má i dojem, že některý typ masek přeplácí, a protože přeplácí z vlastní kapsy, nesmíme se mu divit. Jaké stanovisko by měl zaujmout, pro lepší ale i horší náladu, vysvitne mu snad lépe srovnáním s jinými zeměmi, a jak tyto řeší a řešily svůj poměr k plynové masce. Tedy holá fakta:

Jak to mají jinde.

V Německu a v Itálii kontrolují výrobu masek dva polostátní podniky: „Reichsluftschutzbund“ a „Unione Nazionale di Protezione Antiaeres“. V Itálii cvičí s maskou jedenáct a v Německu také několik milionů lidí v různých kursech, nikoli snad proto, že se s válkou plynovou v dohledné době počítá, nýbrž aby se zmírnil a zmizel u obyvatelstva strach před plyny. To ovšem neznamená, že každý z těchto milionů cvičí s maskou vlastní. Je naopak pravda, že ani Itálie nemá naroben dostatečný počet masek. V prodeji jich je teprve několik stovek tisíc, a stojí ekvivalent 90ti až 130ti Kč, z čehož zůstává „Unione“ ekvivalent asi 30ti Kč. Obyvatelstvo Itálie však ví, že vláda objedná na pět milionů kusů masek, a že se pomýšlí na to, rozdat je civilistům z darma.

V Německu se podle posledních statistik prodalo přes sedm milionů masek civilistům, pod heslem „Selbstschutz“. Cena masky je asi 23 marky. Průmysl zúčastněný na výrobě v Německu rozdal svým dělníkům do dneška zdarma na milion masek, S o v ě t s k é R u s k o pracuje na maskách již dávno. Prodávají je za průměrnou cenu 90 Kč, ale každý, kdo si masku koupí, může ji zaplatit na deset splátek, obyčejně strhovaných ze mzdy nebo služného. S maskou se cvičí v Rusku en gros, šoféři, konduktéři, nco i jen čtenáři novin a knih mají ji nasazenu při zaměstnání někdy celé hodiny. Sportovní jednoty také provozují své sporty v maskách. V Anglii leží připraveno pro civilisty třicet milionů masek, které budou stát civilistu sedm šilinků, čili asi 50 Kč. To je ovšem velmi laciné, uvědomíme-li si, že je v Anglii daleko vyšší valutový standard než u nás a že sedm šilinků tam reprezentuje pro Angličana daleko míň než u nás pro našeho průměrného člověka 50 Kč. Ani v Anglii ovšem nedává vláda masky zadarmo. „Air Raid Precautions Department“ pořádá však rozsáhlý výcvik pro své policisty, hasiče, státní úředníky, lékaře, chemiky a ovšem členy Červeného kříže. Ve F r a n c i i jsou dělníci, váleční činitelé a ochranné organizace již opatřeny maskami, zato však pro civilisty se děje distribuce masky pomalu, což dosvědčuje fakt, že z připravených osmi milionů „pracovních“ masek dostalo se do rukou civilistů teprve několik tisíc exemplářů, placených po 130 francích. V některých zemích jsou vyráběny zvláštní druhy průhledných masek a pytlů pro děti, a o obě je velký zájem. Tento zájem by se dal asi vysvětlit také tím, že je takovýchto zatím ještě zvláštností poměrně málo, takže se snadno vyprodávají.

Vidíme tedy, že bychom na tom mohli být sice líp než jsme, ale že není země, kde by byla už otázka masek vyřešena docela ideálně.

**Rodinné vily ze dřeva, školy, ozdravovny a veškeré dřevěné konstrukce staví
DŘEVOSTAVBY KOLOWRAT, Dianaberg-Přimda • Pražská kancelář: Praha II., Národní 30 n. Telefon 32347**

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

I. Blatný:

BUĎ SE ŠTÍTEM

To po vás nechci, krásná
zlořená,
ne, drahá, ne, to neřikaly matky,
zlý čas jak vám jim drtil
ramena
slabá a úzká v šatech z černé
látky.

Rád bych Vám, paní, jen
tu ruku políbil,
kde letopočet náš
je v mapě modrých žil

a která ještě květy zalévá
a chřestí v nich pak něžně
hrášky světla,
jež duha, jejichž mlá navštěva,
konečky prstů v malá města
zhmětla.

Z 10. čís. „Studentského časopisu“,
které právě vyšlo.

POZNÁMKY

ARNE NOVÁK; PRAHA BAROKNÍ. Prague baroque. Baroque Prague. Velkoryse uskutečňované slavnosti pražského baroka, které přivábily a přivábí do Prahy tisíce a tisíce návštěvníků ze všech koutů republiky i z celého kulturního světa zvýšily podstatně náš zájem o baroko a zároveň vrátily nás k opomíjeným uměleckým hodnotám Čech XVII. a XVIII. století. Současná výstava barokních děl výtvarných ve Valdštyňské zahradě s těmi nádhernými díly barokních sochařů, malířů a umělců i s celou tou kouzelnou barokní scénou v pozadí, kde na

Dílo a mravnost

Umělecké dílo je určováno morální hodnotou autorovou. Právě vítězství, kterých autor nad sebou dobývá v mravním řádu, zlepšuje jeho styl. Styl se tvoří vždycky v lidském nitru. Styl je duše.

Jean Cocteau

barokním jevišti se pořádají divadelní představení i koncerty barokních skladeb, to všecko je vlastně pout k barokní minulosti Prahy. Jak tedy neuvítati v této době slavnosti pražského baroka, které Výtvarný odbor Umělecké besedy tak velkoryse a programově rozvrhl a které tak krásně realizuje, nové vydání knihy, jež nám vlastně první objevila barokní Prahu. Je to skvostné dílo Arne Nováka Praha barokní, které vychází jako na zavolanou současně také francouzsky (Prague baroque) a anglicky (Baroque Prague) s krásným doprovodem jednatřiceti obrazových tabulí na křídovém papíře, přinášejících dokonalé reprodukce všech významnějších barokních pražských památek (soch, paláců, obrazů atd.). Slovem je to publikace, v které se četnými návštěvníkům Prahy, jak z Československa tak z ciziny dostává povolaného průvodce barokní Prahou, průvodce, jenž jim v srozumitelném jazyce, básnicky sugestivně a zasvěceně přibližuje nejen barokní poklady pražské, nýbrž i samotnou duši barokní Prahy.

Arne Novák, jeden z povolaných kritiků a znaleců našeho baroka, jehož uměleckému citění a vnímání je přiznačný opravdu vyvinutý smysl pro výtvarné hodnoty, napsal tu prostě průkopnický, objevitelský essay o baroku Prahy, jejich uměleckých památkách i osobnostech, který bude nepostradatel-

ný každému, kdo se bude chtít přiblížit dějinám, umění i samotnému duchu Prahy XVII. a XVIII. století. Praha barokní vychází v grafické úpravě i obálce prof. Státní grafické školy Lad. Sutnara. Část textová je doplněna částí obrazovou na nejlepším křídovém papíře, která spolu s ní vytváří dílo, jež potěší i milovníka výpravného krásného tisku. Cena jednotlivých vydání je 35 Kč.

K DOKONČENÍ XVII. ROČNÍKU STUDENTSKÉHO ČASOPISU. Právě vyšlým 10. číslem končí Studentský časopis již svůj XVII. ročník. Do tohoto závěrečného čísla letošního ročníku přispěl z nestudentů redaktor Lid. novin J. Kladiava článkem Kdo je radikální, spisovatel H. V. Šuškind statí o československé moderní hudbě a Josef Fischer svým přehledným článkem politických událostí „Z domova i ciziny“. Jako v předešlých číslech setkáváme se tu opět s pravidelnými příspěvky studentské tvorby umělecké, výtvarné a literární kritiky, s ukázkami studentské poesie a prózy a v oddíle „Z došlých dopisů“ pak se studentskými dopisy, které v svém celku podávají zajímavý i autentický průhled do středoškolského dění. Vůbec ty dopisy polemicky zahrocené, důstojně diskutující o všem, co studenti zajímají, tu o aktuálních otázkách v současném umění, tam o určitých osobnostech moderní literatury, tu o problémech politických, tam zas

Arne Novák:

BAROKNÍ DUŠE *

Duše XVII. věku, prahnoucí po velkém vzrušení, se vzpínala v myšlenkových svých touhách po Nekončnosti. Nad světem, jehož se zmocňovaly svými žhavými smysly a jež pokoušely se ovládnouti svou panovačnou vůlí, se jim klenul vesměr jiný, nepochopitelný, neobdátelný a lákavý k sobě svým nadmyslným tajemstvím. Hvězdáři a kosmologové té doby, z nichž Kepler a Tycho Brahe měli své observatoře také v Praze, otevřeli vědeckým způsobem pohledy do Nekončena fyzického. Bohoslovci a ekstatikové se současně vzdávali a vytržili do bezmezných prostor Nebes, jež se ztrácely v nezbadatelném kouzlu světa a záře. Patetický cit roztočených srdcí vrátil v rozkošnickém omámení touto 743i nadsvětlnou, rozplývající se v zlatých mlhách tajemné nálady. Avšak i tuto oblast posléze ovládl údelný radikálnímsus jesuitů. Do prostor nebeských přenesli jesuité touž hierarchii státní církevní, již jejich politický duch naplňoval zemí. Myšlenku o stupňovité organizaci církve promítli do kontin nadpozemských jakožto skvělou ideu o svatých obcování: vedle církve viditelné, seskupené v stupňů papežského trůnu, církve neviditelné, rozložené kolem trůnu božského — a obě spjaté zásluhami a milostí. Jako na zemi vede pro věčného cestu k svátostem zástupem kazatelů, zpovědníků, duchovních učitelů, tak v nebi ubírá se vykoupená a očištěná duše sdory světců a mučedníků po vznešeném schodišti hierarchickém až k trojedinému Bohu.

Proto kupi barokní sochaři na prázelných, balustrádách a loggiích chrámů celé davy světců a učitelů církevních, takže s pavánou u sv. Salvatora pohlíží do Křáčovnického náměstí jakési kamenné Konklave, církve to věčné, hotová orodovati. Proto lemuji Karlov most špalírem soch, v nichž chodce má naléti posilu na dráze dokonalosti. Dnes, kdy většina světců, jež stědří a zbožní fundatáři ze začátku XVIII. století zvolili, uctívajíce patrony svých povolání a řádů a zároveň oslavující obdivuhodnější hrdinství své doby, jest málo srozumitelná legendou i významem, nezájme ani přibližně citů, které vabovalo toto kamenné procesí v srdcích a v nervech lidí barokních. Pro ně to byla dojata cesta triumfální, vedoucí od přisně duchovního Klementina ke královské nádhře a vznešené výsosti svatých hradsanských, kde v chrámě svatovítském pozvedali křičící se andělé pýchu a pavězu tehdejší Prahy i národa, akroceného protireformaci, stříbrnou rakev sv. Jana Nepomuckého. Svěťte ten, jehož legenda a kult jsou samy polemikou proti českému husitství, vzbil jako mučedník k sobě asketická srdce, kterým bylo potřeba silných citů soustrážně s utrpením a dojetí s ran, z krve, z náslí, ale odměňoval zároveň rafinovanou

* Ukázka z díla Arne Nováka „Praha barokní“.

FEUILLETON

Gustav Winter, Paříž:

FRANCE — POLITIK.

(Dokončení)

Nemůžeme se zde pouštět do podrobností. Braibant připomíná také možný vliv jistých komplexů z dětství a mládí; hoch plebejského původu studoval na jednom z tehdejších aristokratických lyceí a zakusil ponížení a výsměch; jistá nechut k mocným tohoto světa, jistá nespokojenost a pocit, jimž i kompensoval, zůstaly v něm a rostly s ním; v saloně paní de Caillet se cítil po letech stejně přehlížen jako kdysi za školní lavicí, třebaže mu jeho protektorka razila resolutně cestu. Je tu dále jeho vrozená tolerance, neschopnost nenávidět nějakou myšlenku a priori, ochota dát se přesvědčit. Je tu zklamání, jehož se dočkal v bulanzismu. Byl odpůrcem parlamentní republiky, jak se mu ukazovala zblízka v osmdesátých letech — tehdy byl úředníkem knihovny senátu — a měl snad osobní příčiny nemít rád toho neb onoho parlamentního politika, ale když

poznal stejně zblízka Boulanger a bulanzisty, byl vyléčen ze všech ilusí o tom, že odtud by mohl přijít něco lepšího. Skandál s Panamou ho přesvědčil, že buržoasní republika je prohnáta a sotva schopna nápravy. Šel dokonce v tomto pesimismu tak daleko, že podceňoval a zavrhoval i všechno to, co buržoasní demokracie přinesla cenného a trvalého. To proto — a o tento blud se s ním sdíleli všichni francouzští socialisté až snad na Jaurès — že se mu rozličné vymoženosti této demokracie zdály takovou samozřejmostí, že si vůbec nedovedl představit život bez nich. Kdyby byl žil dost dlouho, aby se byl dočkal Hitlera a nebezpečí fašismu ve Francii, byl by patrně jako francouzští socialisté i komunisté shledal, že i nedokonalá buržoasní demokracie má své dobré stránky. Na prahu devadesátých let byl tedy France připraven o své iluze a zbaven svých předsudků. Jsou to také léta, kdy se definitivně bortí jeho nešťastné manželství, v němž jeho žena byla složkou finančně i společensky silnější, a France poznává ne-li nedostatek, aspoň materiální tíseň; několik set franků je mu po jistou dobu hotovým jménem. Neboť ona

populárnost, jež mu přinesla opět bohatství, přišla, jak již řečeno, teprve později.

Ve filosofickém a společenském nazírání Franceově je zkrátka v té době úplná „tabula rasa“, ale tento skeptik měl v duchu potřebu nějaké víry, arci racionální, nikoli náboženské. Jako v životě potřeboval někoho okolo sebe, kdo by se oň staral, — v posledním období jeho života se mu takto stala životní nezbytností jeho velmi prostá guvernánka, mademoiselle Laprevotte, s kterou se také krátce před smrtí oženil — tak potřeboval také nějaké opory mravní a duchovní a tou oporou se mu stal socialismus. Proč právě on? Již jsme řekli, že sociálně nosil v sobě France komplex méněcennosti, jenž hledal svou přirozenou kompensaci. Ale kromě toho vedla France k socialismu také jistá darwinistická žila v jeho celkovém světovém názoru. Darwinistou byl France od mládí — teorií boje o život a přirozeného výběru vysvětluje ve svých reakčních letech na př. nutnost války, názor to, od něhož se časem diametrálně odvrátil — darwinismus jej vedl k evolucionismu v celkovém společenském nazírání a odtud byl k socialismu již jen krok.

smyslnost čtenářů a diváků tím, že volal k světským honosným slavnostem zlata a barev, dražších rouhů a lesklých odznaků, rušného pohybu a hlásné hudby. Tam, kde se nad temnou řekou tyčila chmurná postava zamklého zpovědníka, divadelně ozářeného světlem patera hůžd a obklopeného jásotem privilegovaných stavů v honosných krojích, avšak v přísném rozřídění kostovním, tam nebylo, tam nemohlo být místa pro světlá a klidný zjev výmluvného kazatele, jenž v šerém káti, pod širým nebem českého venkova, soustředil kolem sebe vědecké mlčení lidového zástupu, spatřeno v bratrské prostou silou slova božského, českého slova božského.

O jednotlivých příspěvcích SČ, jsou nejzajímavější četbou každého čísla Studentského časopisu, který jimi nesmírně získává jak na zajímavosti tak na dokumentárnosti. Na prvních stránkách tohoto čísla Studentského časopisu dovidáme se také o výsledcích letošní, již čtvrté celostátní středoškolské literární estetické soutěže. Z 243 prací, jež byly širší literární komisí při studijním odboru letos podány a jejichž autory je 181 studentů a 62 studentek z celé republiky, bylo odměněno cenami 10 prací. Soutěž, v které z československých spisovatelů na sebe největší pozornost soustředili Karel Čapek svou První partou a Bílou nemocí, Petr Bezruč svými Slezskými písněmi, Jan Zahradníček, Jan Čep, Marie Pujmanová (Lidé na křižovatce), Ka-

rel Poláček (Okresní město) a Karel Toman (Stoletý kalendář), Viktor Dyk, T. G. Masaryk, F. X. Šalda, K. Krofta, E. Hostovský a Vladimír Neff, byla bohatě dotována cenami velkých pražských nakladatelství, jež pro první cenu darovala velký soubor moderní československé prózy, pro druhou pak soubor československé moderní poesie a pro třetí opět soubor československé prózy. První tři ceny porota soutěže udělila K. Volfovi, septimánu Akademického gymnasia v Praze, za studii o výboru Arne Nováka z básní Jaroslava Vrchlického, druhou cenu Ot. Jeničkovi, oktávánu opavského reálného gymnasia za rozbor Halasovy sbírky Dokořán a třetí cenu J. Kotlíkovi, septimánovi pražského reálného gymnasia za studii zabývající se knižkou Ot. Zicha O typech básnických. Slavností prohlášení výsledků této soutěže na filosofické fakultě Karlovy university dělo se za přítomnosti ministra školství a národní osvěty Dr. Emila Frankeho, za přítomnosti ředitele Prahy Dr. Petra Zenkla a zástupců úřadů, kulturních pracovníků, spisovatelů i studentů, k nimž promluvil zvlášť krásně Josef Čapek a univ. profesor Albert Pražák, jež celou letošní obsáhlou soutěž podrobně zhodnotil. Jemu za studenty odpověděl oktáván Vl. Tichý, který obdržel zvláštní cenu ministerstva školství za rozbor Slezských písní.

STUDENTI A SPISOVATELÉ. V Topičově salonu uspořádala minulý pátek večer redakce Studentského časopisu spolu s Kruhem přátel střední školy schůzku, na

kteří se sešli bývalí spolupracovníci a přátelé SČ s dnešními jeho spolupracovnicemi, účastníci jeho schůzky, Schůzka neobyčejně četně navštívená studenty z celé republiky měla opravdu srdečný a přátelský ráz, o který se zasloužili jak bývalí spolupracovníci SČ jako Mirko Očádlík, Josef Tráger, Jan Kučera tak i radostní vítání hostů z řad spisovatelů, jako Josef Hora, Marie Majerová, Vítězslav Nezval, Karel Poláček, Jaroslav Žák a Karel Konrád, které studentští účastníci večera obklopili, aby s nimi zapředili ve skupinách živý a přátelský rozhovor. Večer, zahájený profesorem Antonínem Řeřábkem, redaktorem Studentského časopisu a proslaveným redakčním spolupracovníkem SČ Pilařem, zpestřil neobyčejně

Vítězslav Nezval recitací závěru své básně Edison a dvou básní ze sbírky Praha s prsty deště. Lze říci, že to byl opět jeden z těch šťastných večerů, které pro sblížení studenta a spisovatele vykonají za tisíc oficiálních projevů a které se zapíou do paměti studentů právě tou srdečností a bezprostředností.

VÝSTAVY. Přehled české grafické tvorby věnované Praze vystavuje do poloviny července obnovený Topičův salon, Praha I., Národní 11. Je to 105 leptů, litografií a dřevorytů, mezi nimi vzácné listy, které tvořily dnes již rozebraná albasdružení českých umělců grafiků H o l l a r. Výstava je otevřena denně od 12 do 19 hodin, v neděli a ve svátek od 10 do 18 hodin.

Připomeňme si, že se socialistické hnutí samo v onom stadiu rádo dovolávalo Darwinu. Filosofickým otcem marxismu je sice Hegel, ale ve znamení Darwinově byl marxismus zpopularisován.

A právě ve chvíli, kdy je France mravně a duchovně připraven socialismus přijmout, přihlašuje se socialismus v celé Evropě, ale ve Francii zvláště velmi hlasitě o slovo. Bulanzismus a Panama zradikalisovaly masy, první májová slavnost dělnická obrátila k socialismu všeobecnou pozornost, krvavé stávky ukázaly naléhavost sociálních otázek — v té době byly také odhlasovány první sociální zákony — Ravachol a anarchistická vlna ukázaly společnost, co ji čeká, nedověděli se obrodit po dobrém a včas. Z Braibantovy knihy vidíme, s jakou pozorností přímo vášnivou sleduje France ve svých kronikách tento vývoj událostí, jak z neurčitě sociální sympatie přechází po krátkém mezidobí úplného nihilismu k socialistickému vědomí, s kterým se nikterak netají. A to k socialismu evolučním, jak odpovídalo jeho darwinistickému sklonu. Proto nevěřil v rychlé a překotné sociální změny, z čehož také plyne, že jeho „komunismus“ po rozvratu jednotné socialistické strany byl nedorozuměním starce zkrušeného věkem a nemocí. France se dostal do komunistického tábora jen na krátko a po jeho smrti uvedla ostatně tehdejší komunistická „Clarté“ věci na pravou míru, prohlásivši se okázale proti Francovi v pamfletu, jenž měl velký ohlas, a upřesňující nejen komunistickou víru, v čemž měla pravdu, nýbrž i jakékoli socialistické vědomí, v čemž se mýlila.

Řekneme za této příležitosti několik slov o knize vzpomínek na France, kterou napsal Američan Wassermann a jež vyšla francouzsky s obsírnou předmluvou Jacquesa de Lacretelle. Vyšla sice již před několika lety, ale v omezeném bibliofilském vydání, takže zůstala zcela neznáma, hlavně za

hranicemi. Edward Wassermann byl mladý Američan, který se za války přihlásil do armády spíše aby osobně poznal Anatole France, jenž byl jeho idolem, než aby válčil na frontě. To se mu také podařilo a měl dokonce to štěstí, že si ho France velmi oblíbil.

Wassermannovi to nestouplo do hlavy a jeho vzpomínky jsou velmi prosté, což bohužel nelze říci o Lacretellově předmluvě. Jsou ceněné tím, že nám ukazují France v posledním období jeho života. Dovidáme se, že uprostřed války strádal Anatole France zimou a někdy přímo hladem, takže kus bílého chleba, který mu Wassermann přinesl, byl mu přímo svátečním překvapením, vidíme ho, jak se v Béchellerie, kde tráví většinu svého času tehdy, kamarádí s prostými lidmi, jak v Tours disputuje o politice s místním živnostníkem, sekretářem socialistické organizace, jak je zkrátka přirozený a prostý, když mu dávají salonní snobové a snobky pokoj. Válka jím otřásla až do nehlubších útrob jeho duše, takže ve chvílích pesimismu pronášel dokonce proroctví o brzkém konci světa.

Zajímal se až do posledních chvílí také o všechno jiné, uprostřed války nezapomínal na své bibliofilské a sběratelské záliby a ovšem v hororu se vracel k literatuře velmi často. Dvě drobné, ale charakteristické anekdoty ke konci: Wassermann zavedl jednou France do restaurace, kam chodil a představil ho majitelce, chtěje se pochlubit touto známostí. „Nějak se mi zdá, že jsem už o vás slyšela,“ pravila dobrá Madame Coccinier Francovi po tomto představení. Dvakrát dal France Wassermannovi doporučující dopisy pro americké armádní úřady, když šlo o nějakou protekci, po každé bez úspěchu. Na vrcholu své slávy a vlivu poznával taktó France meze své popularity. Byl jen veliký spisovatel, nikoli známý boxer, ani hrdina filmu, ani slavný gangster „nepřítel číslo jedna“.

Josef

informován?

Dříve, než koupíte přenosný psací stroj, dejte si předvésti

PSACÍ STROJ
CORONA

Platí právem jako nejvýkonnější psací stroj světa — americký kvalitní výrobek.

Též na splátky po Kč 135.—

GIBIAN

Praha II., Štěpánská 32, tel. 35151-53

Úžasné umělecké bohatství, rozprostřené po všech krajích republiky, československé umění přítomné i minulé v celé jeho šíři a plastičnosti osvětluje a zpřístupňuje široké kulturní veřejnosti

dílo prof. dr. V. V. Štecha

Československé malířství a sochařství nové doby

Zcela nové v pojetí i v podání, předvádí nám v živém barvitěm pásmu dobu a tvorbu od r. 1700 až do dneška a postihuje samý nerv uměleckého tvoření.

Vydává Družstevní práce k dvacátému výročí státní samostatnosti

Dílo bude celé tištěno na silném křídovém papíře formátu 21 x 30 cm a obsáhne na 600 obrazů a přes 30 barevných reprodukcí.

**Vyjde asi v 21 sešitech po 12 Kč
Cena prvního sešitu je pouze 4 Kč**

Lze odbírat u všech knižeků - Generální komisionář:

Knihkupectví B. M. KLIKA, s. s. r. o.
Praha II., Národní 36